

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS, 65E JAARGANG NO.11, NOVEMBER 2004

onze vogels

De

ssel

onze vogels

ISSN 0030-3224

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS (OPLAGE 37.000)

Onze Vogels is een maandblad, uitgegeven door de NBvV, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers.

Voor meer informatie over de NBvV, haar doelstellingen en het lidmaatschap verwijzen u naar de rubriek 'Bondsmededelingen' achter in dit blad. De leden van de NBvV krijgen dit maandblad op grond van hun lidmaatschap automatisch thuis gezonden.

IN DIT NUMMER

Kweekverslag purperen Geelpoonthoningzuiger 363

Kwartelsoorten 373

Waar nestelen papegaaien eigenlijk? 374

VERDER IN DIT NUMMER	pagina
Kweekverslag purperen Geelpoonthoningzuiger	363
Het keur seizoen is weer begonnen	366
Crossing-over in het Geslachtschromosoom van de Man Kanarie	367
Uitgestorven vogelras op show in Meijel.	369
De idealist – november	370
Opleiding kleurkanarie keurmeester	370
Kwartelsoorten	373
Waar nestelen papegaaien eigenlijk?	374
De Vinkenier	379
Mutatie wijzer bij Psittaciformes	380
Volière van de maand	385
De volièrekeuring van een afdeling.	385
Wereldshow Duitsland Speciale Jeugdklasse	385
Bioritme bij kanaries zin of onzin?	386
Kalender 2004 november	387
Vraag en aanbod	389
Bondsmededelingen	394

Het volgende nummer wordt ter post bezorgd op 20 december 2004

Colofon

UITGEVER

'Onze Vogels' is het maandelijkse tijdschrift van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers. Een organisatie van vogelliefhebbers met ca. 36.000 leden. De NBvV is opgericht in 1932. De totale oplage van 'Onze Vogels' bedraagt 37000 exemplaren. Het tijdschrift wordt toegezonden aan leden, verspreide leden en binnen- en buitenlandse abonnees. Men wordt lid van de NBvV door zich aan te sluiten bij een van de ruim 600 plaatselijke afdelingen van de bond. Ook bestaat de mogelijkheid verspreid lid te worden.

ADRES

NBvV, Postbus 74
4600 AB BERGEN OP ZOOM
tel. 0164-235007 e-mail: info@nbvv.nl
fax 0164-239020 website: www.nbvv.nl
Bankrekening: 46.89.59.262
Postbank: 11.48.324
Voor België: 000-0156074-01
T.n.v. Ned.Bond van Vogelliefhebbers

REDACTIE

Redactie: Gea Stoop, de Perponcherstraat 48,
2518 SW Den Haag (tel 070-3461831,
e-mail: onzevogels@hetnet.nl)
Kanaries: Henk van der Wal en Gea Stoop
Tropen en grondvogels: Jan de Nij
Tekstcorrectie: Jan Huijsmans

ZAKELIJKE ADVERTENTIES

Tarieven voor zakelijke advertenties zijn te verkrijgen bij Piet Deley op het bondsbureau in Bergen op Zoom. Voor 'Vraag en aanbod' advertenties wordt verwezen naar de desbetreffende tarieven en voorwaarden elders in dit blad.

De sluitingstermijn voor zakelijke advertenties is uiterlijk 6 weken voor verschijningsdatum. 'Onze Vogels' wordt in de laatste volle week van de maand ter post bezorgd.

ABONNEMENTSPRIJZEN

Nederland: € 24,-, België: € 26,-,
Europa: € 42,50, Buiten Europa: € 57,50
Voor verzending per luchtpost geldt een ander tarief, afhankelijk van het land van bestemming. Dit kan worden opgevraagd bij het bondsbureau.
Het abonnementsjaar loopt van 1 januari tot en met 31 december.

VERSPREID LIDMAATSCHAP

Iemand die principieel geen lid wenst te worden van een afdelingsvereniging kan verspreid lid worden van de NBvV. Een verspreid lidmaatschap kost € 33,70 per jaar.

VERANTWOORDELIJKHEID

De Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers is niet verantwoordelijk voor de gepubliceerde advertenties en kent geen verplichting tot het opnemen van advertenties. De auteurs blijven verantwoordelijk voor de inhoud van hun artikelen. Door publicatie neemt de NBvV geen enkele verantwoordelijkheid op zich. Overname van artikelen, illustraties, foto's of gedeelten daarvan is zonder schriftelijke toestemming niet toegestaan.

FOTO HOORPLAAT: TOERAKA

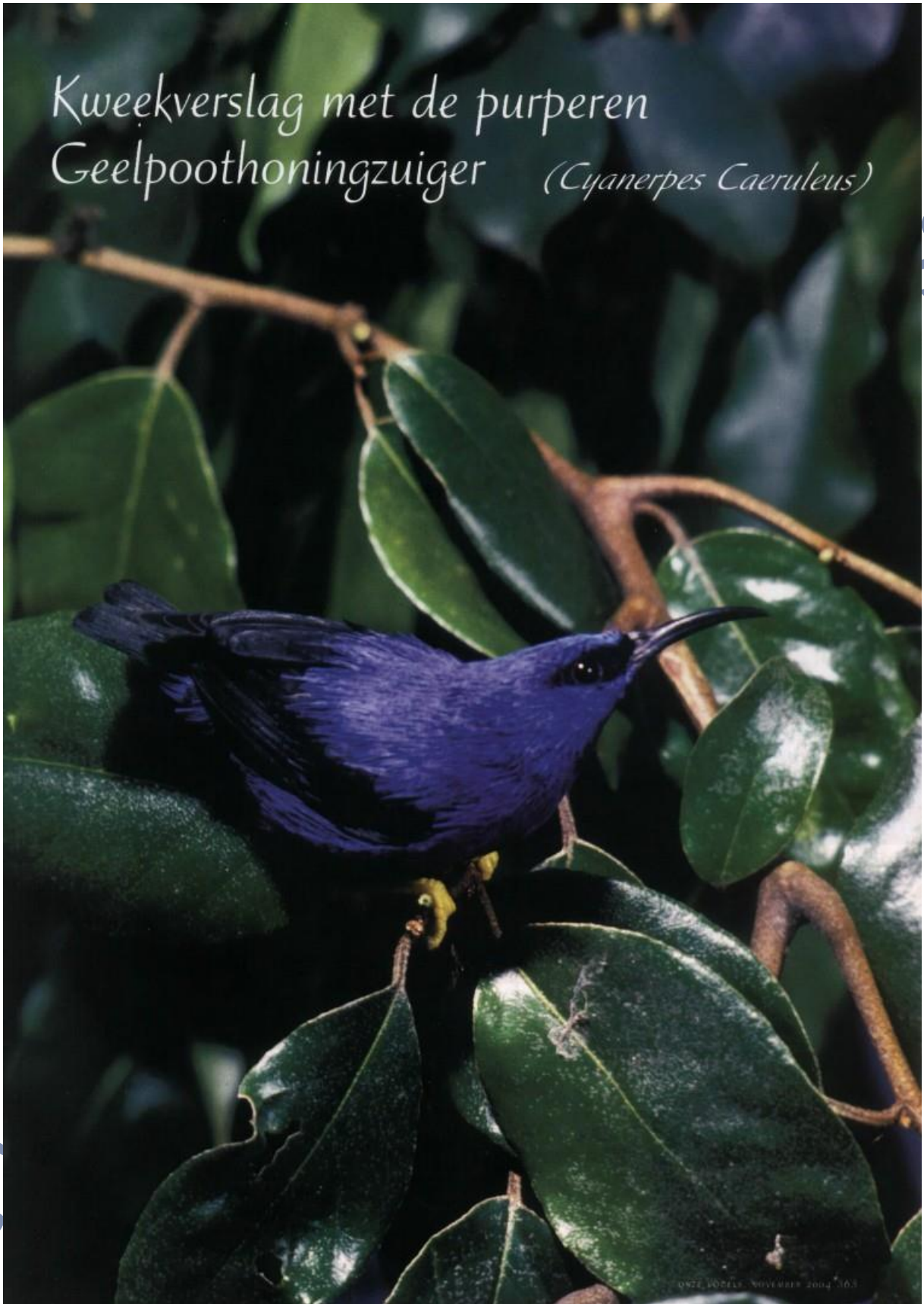
FOTO: PIET ONDERDEUNEN / JAN DE NIJ

ONTWERP EN DRUK:

PLANTINCASPIRRIE CAPELLE A/D IJSEL BV

POSTBUS 550, 2900 AH CAPELLE A/D IJSEL

Kweekverslag met de purperen
Geelpoothoningzuiger (*Cyanerpes Caeruleus*)

De

se

Algemeen

De honingzuigers zijn kleine nectaretende tangara's, die behoren tot het geslacht Cyanerpes. Het geslacht Cyanerpes kent globaal gezegd 4 soorten honingzuigers waarvan twee met rode pootjes en twee met gele pootjes. De honingzuigers worden ook wel suikervogels genoemd. De twee soorten geelpoten *C. caeruleus* en *C. lucidus* zijn moeilijk van elkaar te onderscheiden en zeker de mannetjes. De vrouwtjes hebben een iets andere borsttekening en de twee soorten moet men naast elkaar zetten om de kleine verschillen te kunnen zien. De twee soorten roodpoten zijn wel makkelijk te herkennen, omdat de kleinste soort *C. nitidus* ook een veel kortere snavel heeft van 10 mm dan zijn grote neef *C. cyaneus* met een snavel van 18 mm. De vogels komen voor in Midden-Amerika tot de bovenste helft van Zuid-Amerika en hoe groter het verspreidingsgebied des te meer ondersoorten per soort er zijn. De geelpoten zijn ongeveer 11 cm, de grote roodpoot ca. 12 cm en de kortsnavel heeft een lengte van ongeveer 10,5 cm. Tussen man en pop is duidelijk verschil; de mannetjes zijn prachtig purperblauw en de popjes groen met kleine witte streepjes op borst en buik. De vogels hebben een licht gebogen zwarte snavel, waarvan zij handig gebruik maken om dichte bloemen te openen en kleine insecten te vangen. In de vrije natuur komen zij gelukkig nog algemeen voor, mede omdat zij zich aangepast hebben in de moderne landbouw. De vogels maken namelijk gebruik van de enorme plantages waar allerlei vruchten worden verbouwd en werken zo mee aan de bestuiving van de bloemen. Zorgwekkend zijn echter wel de insectenbestrijdingsmiddelen die in deze landen gebruikt worden.

Huisvesting en voeding

In het najaar heb ik de geelpootjes aangeschaft bij vogelhandel Borgstein te Wamel. De vogels waren eigen import uit Suriname. Er waren zowel rood- als geelpoten te koop. Na enige twijfel heb ik toch gekozen voor de geelpoot, omdat de mannetjes het hele jaar hun blauwe bevedering behouden en de roodpoot alleen tijdens de broedtijd zijn blauwe veren laat zien. De geelpoten heb ik thuis in een verwarmde ruimte geplaatst in een volière van circa 2 m. De temperatuur in deze ruimte komt niet onder de 20 graden. De vogels namen direct nectar op en even later waren beide vogels in bad geweest, een garantie dat de vogels gezond zijn. De nectar is van het merk Aves en wordt dagelijks samen met vers Aves' eivoer verstrekt. Tevens krijgen de vogels dagelijks wasmoten, die ik zelf kweek en naar mijn mening een onmisbaar voer zijn om een kweeksucces te realiseren met welke insectenetende vogelsoort ook.

Kweek

In mei is de schuif naar de buitenvolière geopend en is er een koppel gestreepte baardvogels/tinckerbirds en een koppel lazulivinken bij de geelpootjes geplaatst. Als de geelpootjes de ruim beplante volière betreden, komen zij pas echt tot hun recht, zeker wanneer de zon schijnt. Het zijn zeer actieve vogels en ware juweeltjes. In juni zie ik het mannetje regelmatig baltsen en achter het popje jagen. De balts bestaat uit het opzetten van de veren tot een rond balletje en schuddende bewegingen maken met zijn kopje, terwijl hij een zacht maar mooi gezang laat horen. Hierna wordt het popje achterna gezeten en gaat het er soms heftig aan toe. Begin juni ben ik het popje in de buitenvolière kwijt en vrees ik het ergste, omdat ik niks van nestbouw heb gezien. Tijdens het voeren zie ik plotseling in het nachtverblijf het popje van een rieten nestje springen en bij controle blijken er 2

enorme eitjes in te liggen. Het nestje was een voorgevormd touwnestje waarvan het popje zelf de rand met sisal had opgehoogd. Na 12 dagen kwam het eerste jong uit en een dag later het tweede. Nu begon het pas echt, want waar haal je klein levend voer vandaan. Gelukkig kreeg ik een tip van een wildzangkweker om groene bladluizen te vangen. Makkelijker gezegd dan gedaan en mijn vader op pad gestuurd met een emmer om brandnetels uit te slaan. En inderdaad, bij het openen van de emmer waren veel groene beestjes te zien: luizen, wantzen en kleine spinnen. De emmer in de kooi gezet en de deur was nog niet dicht of het popje was volop aan het eten en ging meteen de jongen voeren. Dus een groot succes. Wat echter wel inhield dat dit dagelijks moest gebeuren. Het popje voerde later ook stukjes vers eivoer, nectar en wasmotten.

De /

osel

osel

Het eivoer (hardgekookt ei met beschuit en Aves' opfok A) moest vers zijn en meerdere keren per dag gegeven worden, zeker omdat de zomer erg warm en droog was. De wasmotten werden alleen gegeten wanneer ze behoorlijk groot waren, en werden eerst doodgeknepen in de kop. Miereneitjes werden ook verstrekt, maar waren snel verdroogd. Het mannetje voerde het popje en de jongen niet en liet alles aan het popje over. Na het uitkomen zijn de jongen erg donker en na een week komen de eerste veren door. De vogels beginnen steeds meer wasmotten op te nemen en groeien goed. Het verschil in grootte tussen de jongen blijft je goed zien. Ze lijken op het popje, maar zijn veel kleiner en hebben een kort staartje. Op 2 juli ben ik 's morgens in de kooi en zie ik een van de jongen op de grond zitten. Ik wil hem oppakken, maar meteen komt het popje luid protesterend het binnenverblijf

ingevlogen en lokt de jonge vogel de buitenvolière in. Even later komt ze terug met een wasmot in haar bek en lokt de jongere vogel uit zijn nest de buitenvolière in, een prachtig gezicht. De vogels hebben 14 dagen in het nest gezeten en zoeken meteen de bescherming op van de dicht beplante volière. De vogels zijn echter onvindbaar en ze zijn zo klein dat ik zelfs vrees dat ze door het gaas heen kunnen. Op 3 juli 's avonds zie ik een van de honingzuigers aan het gaas hangen, maar binnen een half uur vliegt hij achter zijn moeder aan. Van het tweede jong echter geen spoor. Op 4 juli ook weer 's avonds zie ik het tweede jong rondvliegen. Het popje blijft de jongen lang voeren en na 2 weken komt het mannetje zich ermee bemoeien en vindt het weer tijd voor een nieuwe ronde. Hierdoor worden de jonge vogels aangevallen als het popje de jongen wil voeren. Het mannetje

heb ik toen apart gezet. De jongen werden nu weer goed gevoerd met eivoer en wasmotten. De jongste vogel begon echter steeds slechter te vliegen en had moeite met slikken. Omdat het popje hem steeds naar buiten lokte en hij op de grond bleef zitten en niet meer omhoog kon, heb ik hem bij het opgekooide mannetje gezet. De jonge vogel dronk zelf al nectar en tot mijn grote verbazing begon het mannetje eivoer en wasmotten te voeren. De jonge vogel had waarschijnlijk een schimmelinfectie in de keel en is behandeld met nystatine in de nectar. De jonge vogels zijn later bij elkaar gezet in het binnenverblijf. Het kweekpaar is tot half november de mogelijkheid gegeven om in de buitenvolière rond te vliegen en ze kunnen, eenmaal geacclimatiseerd, best tegen een stootje.

Ruud van der Donk

De

OVER KANARIES GESPROKEN

HET KEURSEIZOEN IS WEER BEGONNEN !!!

Als vogelliefhebbers kijken we over het algemeen uit naar twee periodes, n.l. de kweek en vervolgens de tentoonstellingen. Immers als je goed hebt gekweekt, behoeft het altijd niet goed te gaan op de tentoonstellingen. Door veel liefhebbers wordt reikhalzend uitgekeken naar de beoordelingen van de keurmeesters. Heb ik het goed gedaan !!! Moet ik iets veranderen in mijn kweekkoppels ?? Is het de moeite waard om na de afdelingstentoonstelling door te gaan met bepaalde vogels naar de districtstentoonstelling of misschien wel naar de bondsshow ????

Veel liefhebbers laten hun keuze afhangen van hetgeen de keurmeester, in een moment opname, op papier zet. Is dat altijd terecht ? In de meeste gevallen wel, maar soms ook niet. Een keurmeester is afhankelijk van een moment opname. Hij kan immers alleen beoordelen wat hij op dat moment ziet. Hij beoordeelt niet hoe het vogeltje er mogelijk na enige weken uit gaat zien, omdat de vogel b.v. nog niet in tentoonstellingsconditie is op dat moment. Er spelen verschillende factoren mee bij de beoordeling van een vogel. Naast uiteraard de conditie van de vogel zelf, is de omgeving, het licht en de temperatuur in de zaal ook van invloed op de beoordeling van de vogel. Uiteraard kan de keurmeester ook een "off day" hebben, ook de keurmeester is maar een mens en bij hem of haar spelen invloeden van buitenaf ook een rol. De keurmeesters zijn eigenlijk het hele jaar door bezig met hun hobby of moet je tegenwoordig "vak" zeggen. Naast hun eigen kweek, moeten zij zich op te hoogte houden van alle veranderingen binnen vogelland. Blijven de keurmeesters niet bij, dan straft zich dat onmiddellijk, in commentaar of minder keuringen. Vandaar dat bij de oproep aan leden voor het worden keurmeester, van hen in ieder geval gevraagd c.q. geëist wordt dat zij de morele verplichting hebben groepsbijeenkomsten van keurmeesters bij te wonen, meestal in de regio waar zij wonen, daarnaast om verplichte studiedagen te volgen en daar bovenop nog eens de bereidheid hebben om minimaal vijf keuringen per jaar te doen.

Is dat te doen ? Ja, dat is zeker te doen. De bijeenkomsten zijn leerzaam, leuk, geven een diepgang in de hobby en zijn daarnaast erg gezellig. Is het worden van keurmeester iets voor geschoolde of hoogbegaafde mensen ? Neen, voor iedereen met een gezond verstand en iets meer dan normale belangstelling voor de vogelliefhebberij is dit redelijkerwijze goed te doen.

Studiegroep Oost bezig om vogels van elkaar te beoordelen

Zoals gezegd zijn de keurmeesters het gehele jaar door bezig met hun "vak". Bijeenkomsten worden bezocht om zo bij komende keuringen, weer helemaal bij te zijn. Tijdens deze bijeenkomsten wordt ook gewezen op klachten over bepaalde vogels. Vogels uit die klasse worden dan ook meegenomen en door de keurmeesters beoordeelt, waarbij naderhand een bespreking volgt om zo fouten in de toekomst te voorkomen. Het is dan ook geen praatbijeenkomst, maar meestal een doe bijeenkomst.

Ook de Vorm- en Postuurkeurmeesters in

opperste concentratie

De vogels worden beoordeelt en daarna volgt een vergelijking van de verschillende meningen van de keurmeesters. Goede zaak ? Ja, toch.....in het bedrijfsleven is het niet anders. Om bij te blijven worden ook daar, in elk beroep, bijscholingen gegeven. Meestal blijkt dat de keurmeesters wel op een lijn zitten. Toch komt het wel voor, dat er soms nog wat verschillen zitten in de te geven punten voor een en dezelfde vogel. Nadat hierover gesproken is, soms gaat dat gepaard met grote discussie's, komt men dan toch weer bij elkaar.

De gespreksgroep Oost van de Kleur-, vorm-, en postuurkanarie's was op zaterdag 9 oktober 2004 in Almelo bij elkaar. Helaas ontbraken een aantal zieke collega's, die deze dag zeker in gedachten bij ons waren. Er waren door elke keurmeester 4 vogels meegebracht. Deze werden vervolgens door een ieder, uiteraard indien je bevoegd was voor die discipline, beoordeelt. Onder deskundige leiding van keurmeester H. de Haan, afkomstig van gespreksgroep Noord, werd vervolgens een en ander vergeleken. Het viel op dat de punten gegeven door de keurmeesters, voor elke vogel afzonderlijk, gelijk, dan wel erg dicht bij elkaar lagen. Drie vogels

werden besproken, omdat hierbij duidelijke verschillen in waarderingen werden geconstateerd. Na bespreking bleek dit echter te maken te hebben met het niet strak zitten op keurmoment, een scheef staande veer of het niet op stok komen. Al met al een goede bijeenkomst, voor dat het keurseizoen weer losbarst binnen Nederland.

Op een tentoonstelling hoor je nog wel eens zeggen: "Kijk eens, dat is een vogel van een keurmeester. Hij heeft maar 87 punten". Is dat vreemd ? Neen, in mijn ogen niet. Een keurmeester heeft over het algemeen een groot bestand aan verschillende vogels in zijn hok. Hij/Zij heeft dus minder keuze mogelijkheid, dan een kweker die zich richt op een kleurslag en dus een ruimere keuze heeft. Veel keurmeesters houden zich ook bezig met experimentele kweek, zo zijn de meeste kleurslagen tot stand gekomen. Het is dus ook belangrijk om deze vogels te laten zien aan het publiek. Zijn dit vaak toppers ??? Neen, maar dat hoeft toch ook niet. Een tentoonstelling is voor de kweker soms belangrijk vanwege de prijzen. Het doorsnede publiek kijkt hier niet naar en is juist gefascineerd door de verscheidenheid en kleuren van de vogels.

Ook wordt je als keurmeester nog al eens aangesproken bij bezoek aan een tentoonstelling, door een inzender, om een vogel te bekijken die zich op de show bevindt. Meestal een inzender die het niet geheel eens is met de beoordeling van de betreffende vogel. Het komt er dus op neer dat de bezoeker keurmeester een oordeel moet geven over een vogel, die een collega keurmeester heeft gekeurd op een ander moment, onder andere omstandigheden. Terecht ??? Neen, uiteraard niet. Heeft de bezoeker keurmeester dan geen mening ?? Jawel, maar als het goed is, zal hij deze voor zich houden of zeer genuanceerd verwoorden.

Het uitoefenen van de hobby in het "vak" keurmeester, is een fantastisch voorrecht. Immers op vele tentoonstellingen zie je de vogels als eerste, dus ook de nieuwe soorten en ontwikkelingen. Je krijgt contact met de vele serieuze liefhebbers die Nederland rijk is. Deze serieuze liefhebbers verdienen een goede beoordeling van hun vogels en daarom weten alle keurmeesters van de NBvV ook, hoe belangrijk het is om bij te blijven. Het zou fantastisch zijn om nog meer keurmeesters te mogen begroeten. Er zijn genoeg vogelliefhebbers die het aankunnen en het is een fantastisch mooi "vak".

Albert Zomer
keurmeester kleurkanaries

Crossing-over in het Geslachtschromosoom van de Man Kanarie (*Serinus canaria canaria*)

Door: *Inte Onsmán*

Research coördinator MUTAVI

Een van de meest kenmerkende eigenschappen van levende materie is het vermogen zich te reproduceren. Het is juist deze eigenschap die ten grondslag ligt aan onze hobby n.l. het kweken van vogels.

Mutaties vormen de basis van de adaptieve verbetering van de genetische opbouw van alle levende organismen. De mutaties die in de kanarie gemeenschap zijn ontstaan en waar we mee kweken, zouden echter in de vrije natuur weinig tot geen overlevingskansen hebben. De wildkleur is en blijft daar natuurlijk de meest succesvolle.

Er is een belangrijk fenomeen dat vaak ten onrechte als "foutje" van de natuur wordt gezien en dat is crossing-over ofwel recombinatie van factoren. Alle levende organismen beschikken over zogenaamde recombinatie systemen die speciaal gericht zijn op het bijeenbrengen van onafhankelijk van elkaar in verschillende individuen ontstane mutaties.

De reden daarvan is dat bepaalde mutaties in combinatie met elkaar gunstig kunnen zijn voor het individu. In ons geval gaat het niet zozeer om het bijeenbrengen van gunstige eigenschappen dan wel om bepaalde kleurslagen in één vogel te combineren. Als eenmaal bekend is dat bepaalde factoren tezamen gekoppeld op één chromosoom liggen, of juist niet, dus verdeeld over twee homologe chromosomen, dan kunt u tijdens de kweek soms voor wat betreft de uitkomsten voor verrassingen komen te staan.

De recombinatie waarbij plotseling twee geslachtsgebonden factoren tezamen op één chromosoom zijn terechtgekomen, heeft reeds in

een zeer vroeg stadium plaatsgevonden n.l. bij de aanmaak van zaadcellen (gameten) bij de man, dus gedurende de meiose of reductie deling. Deze reductie deling levert per keer steeds vier zaadcellen (gameten) op.

De reductie deling heeft als primaire functie de regeling van de recombinatie en daarom mag crossing-over (recombinatie) dus niet als "foutje" worden beschouwd want dit hele systeem maakt juist deel uit van het overlevingsmechanisme van een individu. Als secundaire functie verschaft de reductie deling d.m.v. het crossing-over mechanisme de mogelijkheid om "reparaties" uit te voeren binnen het genoom [11, 12].

Crossing-over (overkruizing) resulteert dus in uitwisseling van chromosoom gedeelten. Dubbele overkruizingen komen ook voor [19] en maken dat een deel van de "crossing-overs" niet worden ontdekt. Bij lange chromosomen, zoals de X-chromosomen, leidt het voorkomen van meer dan één overkruizing nooit tot een c.o. percentage dat hoger is dan 50, m.a.w. als we d.m.v. proefparingen de c.o. waarde (COW) van bepaalde factoren willen bepalen, zal de uitkomst nooit hoger zijn dan 50%. Het gevonden percentage geeft dan de relatieve afstand aan tussen twee factoren en bij meer dan twee factoren ook hoe zij t.o.v. elkaar liggen op het chromosoom.

Het crossing-over fenomeen werd voor het eerst ontdekt in het begin van de vorige eeuw door T.H. Morgan [4, 5]. De afstand tussen twee factoren wordt daarom ook wel uitgedrukt in centiMorgan.

Toen ik mij enige jaren geleden ging verdiepen in de erfelijkheid van kleurkanaries, stuitte ik op een aantal zaken die de moeite van het onderzoeken waard bleken. Een van deze zaken betrof het feit dat er

OVER KANARIES GESPROKEN

bij kleurkanaries een kleurslag bestaat die als "isabel" door het leven gaat maar in werkelijkheid een combinatie van bruin en agaat is, kortweg een bruin-agaat.

Toch, en ik heb daar eerder over geschreven [9], werd en wordt er in veel publicaties over de isabel geschreven alsof het één aparte mutatie betreft [14], maar na bestudering van een en ander blijkt dit niet het geval te zijn.

De eerste pogingen om het geslachtschromosoom (X) in kaart te brengen werden gedaan bij kippen [2] en later bij grasparkieten [6]. Al snel werd duidelijk dat bij Grasparkieten de cinnamon (= bruin) en ino (= satinet) factoren zeer dicht bij elkaar liggen n.l. 3 cMorgan, dat is gelijk aan een crossing-over waarde van 3% [7, 8]. Spoedig zou deze waarde ook voor andere papegaaiachtigen bevestigd worden en

cinnamon-ino's en cinnamon-pallids (= bruin-satinet en bruin-agaat) zijn in vrijwel alle onderzochte soorten te vinden dankzij grootschalige kweek die deze crossing-over (slechts 3% = 1:33) toch mogelijk heeft gemaakt.

Dat er evolutionair gezien een verschil was in de samenstelling van het geslachtschromosoom van papegaaiachtigen en vinkachtigen werd al vrij snel duidelijk. Bij vinkachtigen vinden we n.l. een geslachtsgebonden pastel factor die bij papegaaiachtigen niet voorkomt, althans niet geslachtsgebonden en dat is opmerkelijk.

De vraag drong zich dan ook op of het mogelijk was om te onderzoeken in hoeverre de onderlinge afstand van enkele geslachtsgebonden factoren die zowel bij vink- als papegaaiachtigen gemeenschappelijk voorkomen, overeenkomt met elkaar. Bruin (b) en agaat (ino^o) bleken voor de hand liggende kandidaten voor dit onderzoek te zijn. Agaat (ino^o) is immers een allel van satinet (ino) en wordt veelvuldig gekweekt.

Om op deze vraag een antwoord te krijgen werd door de werkgroep "Ontwikkeling en Innovatie bij Kleurkanaries" een oproep gedaan om kweekgegevens te verkrijgen van kwekers die met bruin en agaat kweken. Reeds op 27-3-2001 had ik een brief ontvangen van een kweker die zelf al bezig was een aantal van zijn kweekuitkomsten te analyseren waar bruin en agaat bij betrokken waren. Dit naar aanleiding van het in januari 2001 verschenen artikel in ONZE VOGELS over terminologie en Symboolgebruik bij kanaries [9] waarin ik al aangaf dat een isabel het resultaat is van een crossing-over tussen bruin en agaat.

Gebruikt werden 6 verschillende mannen uit het jaar 2000 die allen geboren waren uit een groene man en een bruin-agaat (isabel) pop. Al deze mannen zijn dus split voor bruin en agaat maar dan wel gekoppeld op één chromosoom, hun moeder was immers een bruin-agaat.

Zij werden gepaard aan satinet-, groene- en harzer poppen. Normaal gesproken zouden uit dergelijke mannen genetisch gezien 2 verschillende typen poppen moeten komen n.l. normale poppen en bruin-agaat (isabel) poppen. In werkelijkheid kwamen er 6 agaat, 6 bruine en 8 bruin-agaat poppen uit. De agaten en de bruinen zijn ontstaan uit crossing-over. Dat zijn dus 12 crossing-overs op 20 poppen hetgeen opmerkelijk veel is.

Een nadeel van deze paringen is dat we geen eventuele c.o. bij de mannen kunnen ontdekken. Dat kan pas in de volgende generatie waarbij we moeten kijken wat voor dochters zij voortbrengen. Maar dan nog krijgen we geen betrouwbare uitkomsten omdat deze mannen op hun beurt weer een hoog percentage c.o. poppen zullen voortbrengen waardoor het uiteindelijke percentage onbetrouwbaar blijft.

Interessanter werd het toen ik de kweekgegevens van een andere kweker onder ogen kreeg. Hij verzamelde kweekgegevens vanaf 1990 tot en met 2001 en gebruikte voor zijn verparingen bruin-, agaat-, bruin-agaat en bruin-satinet poppen. Bij dergelijke paringen kunnen we wel degelijk ook c.o. mannen herkennen waardoor de c.o. waarde veel nauwkeuriger is te berekenen.

De mannen die hij gebruikte waren zwart/bruin/agaat, zwart/bruin-agaat, agaat/bruin en bruin/agaat. De interessantste paringen ziet u hier in een aantal schema's uitgewerkt (Fig. 1 t/m 4).

Als we de schema's bekijken valt het hoge aantal crossing-overs direct op. Het totaal aantal paringen was hoger maar om een idee te geven wat er gebeurd heb ik de belangrijkste uitkomsten in deze schema's weergegeven. Om nu de c.o. waarde tussen bruin en agaat vast te kunnen stellen telde ik het totaal aantal nakomelingen over een periode van 11 jaar en kwam uit op een totaal van 52. Het totaal aantal crossing-overs, dus die uit de afgebeelde schema's plus de crossing-overs gevonden in de niet in schema's getoonde verparingen, bedroeg 24.

man zwart/bruin/agaat	Normaal verwachte mannen	Normaal verwachte poppen	c.o. mannen	c.o. poppen
X	25% bruin/agaat	25% bruin	zwart/bruin-agaat	zwart
pop bruin-agaat	25% agaat/bruin	25% agaat	bruin-agaat	bruin-agaat
	3 stuks	geen	3 stuks	2 stuks

Totaal aantal jongen 21 waarvan 6 c.o. mannen en 6 c.o. poppen, een totaal van 12 op 21
afb.1.

man zwart/bruin-agaat	Normaal verwachte mannen	Normaal verwachte poppen	c.o. mannen	c.o. poppen
X	25% zwart/bruin-agaat	25% zwart	agaat/bruin	bruin
pop bruin-agaat	25% bruin-agaat	25% bruin-agaat	1 stuks	2 stuks
	3 stuks	1 stuks		1 stuks

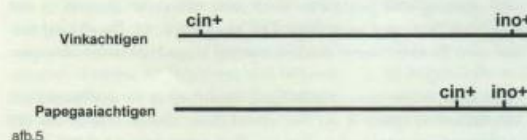
Totaal aantal jongen 10 waarvan 1 c.o. man en 3 c.o. poppen, een totaal van 4 op 10
afb.2.

man zwart/bruin/agaat	Normaal verwachte mannen	Normaal verwachte poppen	c.o. mannen	c.o. poppen
X	25% zwart/bruin/agaat	25% bruin	geen	bruin-agaat
pop agaat	25% agaat	25% agaat		2 stuks
	geen	geen		

Totaal aantal jongen 3 waarvan geen c.o. mannen en 2 c.o. poppen, een totaal van 2 op 3
afb.3.

man zwart/bruin/agaat	Normaal verwachte mannen	Normaal verwachte poppen	c.o. mannen	c.o. poppen
X	25% bruin/satinet	25% bruin	geen	bruin-agaat
pop bruin-satinet	25% zwart/agaat/bruin-satinet	25% agaat		4 stuks
	geen	geen		zwart
				1 stuks

Totaal aantal jongen 6 waarvan geen c.o. mannen en 5 c.o. poppen, een totaal van 5 op 6
afb.4.

Isabel

De

Dat betekent dat de voorlopige c.o. waarde tussen bruin en agaath 24/52 = 46.1% is. Als we dit vergelijken met de c.o. waarde van overeenkomstige geslachtsgebonden factoren bij papegaaiaachtigen waarvan reeds lang bekend is dat die slechts 3% is [7, 8], dan hebben we hier dus te maken met een spectaculair verschil.

Dat betekent dus dat de relatieve afstand tussen deze overeenkomstige factoren n.l. bruin (= *cinnamon*) en agaath (= *pallid*) bij vinkachtigen en tussen cinnamon en pallid bij papegaaiaachtigen, aanzienlijk verschilt ondanks het feit dat beide soorten evolutionair gezien een gemeenschappelijke voorouder moeten hebben gehad. Dit verschil is schematisch weergegeven in afb.5.

Als de resultaten van meer proefparingen beschikbaar komen zal het percentage nog nauwkeuriger worden maar het verschil zal naar verwachting niet groot zijn en waarschijnlijk boven de 45% blijven. Aangezien agaath en satinet beiden allelen van het geslachtsgebonden ino-locus zijn is de c.o. waarde voor bruin en satinet gelijk aan die van bruin en agaath, dus eveneens 46.1%. Dat betekent dat de kans om bruin-satinetten te kweken even groot is als de kans om bruin-agaathen te kweken. Proefparingen tussen pastel (*pa*) en agaath (*ino^{cc}*) zullen uiteindelijk uitwijzen hoe groot de afstand tussen deze twee factoren onderling is om zodoende het geslachtschromosoom van de kanarie verder in kaart te brengen.

Mijn bijzondere dank gaat uit naar H. Barnas (Nld) en N. Schramm (Dld) die hun zorgvuldig bijgehouden kweekgegevens ter beschikking hebben gesteld t.b.v. dit onderzoek.

Literatuur:

1. Bex J. (2001) Satinet Wit De Witte Spreeuwen no.4; pag. 272-275
2. Goodale H.D. (1917) Crossing-Over in the Sex Chromosome of the Male Fowl Science Vol.46; pag. 213
3. Kop E.H.M. (1989) Van Ei tot Kanarie Zuid Boekproducties BV Lisse; pag. 3-96
4. Morgan T.H. (1910) Sex Limited Inheritance in Drosophila Science 32; pag. 120-122
5. Morgan T.H., Goodale H.D. (1912) Sex-Linked Inheritance in Poultry Ann.New York Acad.Sci.Vol.22; pag. 113-133
6. Onsmann I. (1990) Vermoedelijke Indeling van het X-Chromosoom bij de Grasparkiet ONZE VOGELS no.5; pag.198-199
7. Onsmann I. (1993) De Lacingwing Grasparkiet (Overzichtsartikel) Budgie 5e Jaargang no.2; pag.3-11
8. Onsmann I. (1993) Het Lacingwing Fenotype Gezien in het Licht van de Moderne Genetica Budgie 5e Jaargang no.3; pag.29-32
9. Onsmann I. (2001) Terminologie en Symboolgebruik bij Kanaries ONZE VOGELS no.1; pag.12-15
10. Otten P. (1992) Satinet: Zin en Onzin Vogelvreugd no.5; pag.181-184
11. Owen A.R. (1950) The Theory of Genetical Recombination Adv.in Med.Genet.Vol.3; pag.117-157
12. Potter H., Dressler D. (1980) The Fusion of DNA Molecules and Genetic Recombination Miami Winter Symp. Vol.17; pag.93-115
13. Schmid D. (1993) Crossing-over AZ-Nachrichten 40e Jaargang no.1; pag.8-15
14. Spijker W.D.H. (1972) De Agaath en Isabel in 't Zilver ONZE VOGELS no.10; pag.480-483
15. Veerkamp H.J. (1974) Kleurkanarie VII ONZE VOGELS no.7; pag.298-299
16. Veerkamp H.J. (1975) Kleurkanarie 20: De Satinetfactor ONZE VOGELS no.10; pag.430-431
17. Veerkamp H.J. (1970) Het Ontstaan van de Bruine Kanarie ONZE VOGELS no.11; pag.496-499
18. Veerkamp H.J. (1973) De Werking van de Satinet-Factor ONZE VOGELS no.9; pag.422-424
19. Vins T. (1989) Doppeltes Crossing-over Wellensittich Magazin Vol.4, no.7; pag.152-153
20. Wal v.d.H.K. (1978) Van Groen tot Albino II ONZE VOGELS no.2; pag.55
21. Wal v.d.H.K. (1978) Van Groen tot Albino III ONZE VOGELS no.5; pag.203-204
22. Wal v.d.H.K. (1978) Van Groen tot Albino, de "Klassieke" kleuren: De Agaath serie ONZE VOGELS no.1; pag.23

Uitgestorven vogelras op show in Meijel.

Primeur - Bijzondere kweek

Op de internationale vogelshow in Meijel is dit weekeinde de uitgestorven London Fancy weer voor het eerst te zien op een vogelshow sinds bijna 100 jaar.

De London Fancy werd al beschreven in boeken sinds 1790. In Engeland werden de laatste raszuivere exemplaren tentoongesteld in 1911. Het uitgestorven getekende ras is ontstaan

in Frankrijk en is genetisch verwant aan de Lizard, een getekend ras uit de vorm- en postuurkanaries.

De London Fancy is een postuurras dat door belangstelling en doorzettingsvermogen van een liefhebber uit Horst nu weer op een grote internationale show is te zien. Na een vijftal jaren is deze liefhebber er in geslaagd het ras terug te kweken. Een bijzonder mooi exemplaar zit nu op de show in Meijel.

De vogel is raszuiver en behaalde het predikaat kampioen met maar liefst 90 punten, het maximaal aantal haalbare punten. De vogel is bijna geheel geel (met zwarte onderdons, niet zichtbaar) en met donker gekleurde vleugel- en staartpenen. De hoorndelen (pootjes en snavel) zijn ook donker van kleur.

Coen Steegs

DE IDEALIST - NOVEMBER

Draainek

In de eerste week van november zijn de eleganten voor de wedstrijd verhuisd naar de overkant. Ze staan hier in een aparte ruimte op het bedrijf waar ik werkzaam ben. Dit is op enkele honderden meters afstand van mijn kweekvogels. Deze drie weken gebruik ik om ze helemaal in topconditie te krijgen voor de onderlinge wedstrijd. Afwisselend zitten ze in t.t. kooien of in een kooi waar ze nog wat uit kunnen vliegen. Naast het verstrekken van overvloedig zaad, sproei ik de vogels dagelijks met een watervernevelaar. Door dit dagelijks te doen, zijn er eleganten bij die, als ik ze bezoek, al klaar gaan zitten om lekker nat gesproeid te worden. De reden dat ik de wedstrijdvogels scheid van de rest van mijn vogels zal ik u uitleggen. Neophema's in het algemeen en eleganten in het bijzonder zijn erg gevoelig voor draainek ziekte. Deze virusziekte kan je bestand behoorlijk doen sneuvelen. Zo'n acht jaar geleden kwamen bij mij de wedstrijdvogels na de show gewoon in de volière terug. In dat jaar ging het dus goed mis. Enkele weken na de show openbaarde zich de eerste ken-

merken van deze virusziekte. Meegebracht vanaf de show ligt dan voor de hand. Door snel en doordacht in te grijpen, heb ik het verlies tot een minimum kunnen beperken. Zoals het altijd gaat, het zijn soms vogels die je niet graag zou missen. Ook paramixovirus type III komt nog wel eens in verschillende vogelbestanden voor. Waar vroeger de bestanden voor 95% verloren gingen, lijkt nu dit aantal, bij goede kennis van deze ziekte, toch wel iets terug te brengen tot een aanvaardbaar niveau. Toch blijft het oppassen en alert blijven.

Kijken

Jaarlijks kom ik nog wel eens op tentoonstellingen, als inzender of als belangstellende. Elk jaar zie ik wel een paar zieke vogels zitten in de kooien voor de wedstrijd. Drie dagen later zitten deze vogels er nog. Dan denk ik: hoe kan een t.t. commissie het tolereren om deze zieke vogel gewoon te laten zitten tussen de andere vogels. Dit kunnen ze toch niet maken tegenover andere inzenders. Je verhaal halen bij het t.t. bestuur is er meest-

al ook niet bij. Ziekten, daar hebben we geen verstand van, word er dan gezegd. Dus worden de inzenders maar met het probleem opgezadeld. Dit speelt af op zowel de onderlinge als de districtshows en de landelijke shows. Toch blijft de elegantparkiet een te mooie vogel om met de wedstrijd te stoppen. Vandaar dat ik nu de wedstrijdvogels gedurende enkele maanden strikt gescheiden houd van de kweekvogels. Vijf tot zes weken na de laatste show is het elke dag goed observeren van de vogels belangrijk. Als het een keer mis gaat blijft het beperkt tot deze groep vogels. Om dezelfde reden ben ik ook erg voorzichtig als het gaat om het aanschaffen van nieuwe vogels. Er moet het wel een duidelijke verbetering zijn als het om de tekening of formaat gaat. Als er dan behoefte is aan vers bloed, gaan deze nieuwe vogels na aankoop ook voor drie maanden de quarantaine ruimte in, alvorens ze bij mijn kweekvogels geplaatst kunnen worden.

Dumpen

Met de regelmaat van de klok hoor ik van

ysel

De l

kwekers dat ze bepaalde vogelsoorten c.q. kleurslagen zat zijn geworden. Deze worden vervolgens in een looper gestopt en naar de dichtstbijzijnde beurs gebracht (gedumpt). Eenmaal binnen de beursdeuren waar het grootste sociale vogelleven zich afspeelt, kan men volop communiceren met mede vogelvrienden en vriendinnen. Niet zelden wordt onder dit gezellig samenzijn besloten om toch nog wat vogels te kopen van een voor hen nieuwe kleurslag. Advies is tenslotte van uw mede vogelvrienden voorhanden. Er zitten hier nog goede vogels, dus kopen maar. Er is niets mis mee. Maar dan gaat men gemakkelijk in de fout om deze nieuw gekochte vogels thuis zo maar bij de anderen te zetten. Zo kunnen veel kwekers in aanraking komen met probleemvogels. Ter wille van de tijdsdruk moeten ze ook nog binnen een maand een nest eieren produceren. Foute boel. Neem voor het opbouwen van goede kweekparen "de tijd". Speel mee in de wedstrijden en probeer met veel inzet en geduld elk jaar het latje iets hoger te leggen, als u betere resultaten wil zien bij uw vogels. Het latje hoger leggen, dat zult u zelf met kennis en geduld moeten doen. Succesvogels komen immers zelden aanvliegen? Voor u de kunst om ze te vangen, er mee te kweken en de moed op te brengen

er mee in de wedstrijd te durven spelen. Als resultaat de vogels te waarderen op hun punten, die ze voor u verzamelen. Ga dit opbouwen met eigen kennis en initiatief. Vertel het uw mede vogelvrienden op de wedstrijd, hoe u deze goede punten kunt verzamelen voor uw vogels. Zonder strijd is de wedstrijd immers dood? Zorg er voor dat u er het volgende jaar op de wedstrijd ook als Idealist bij kan zijn.

Tip voor de foto.

Vogels die van de tentoonstelling terug komen krijgen een paar dagen rust. Ze verlaten voor enkele dagen hun t.t. kooi. Via een schuifje komen ze in een wat grotere uitvliegkooi terecht. Hier voelen zij zich zeer op hun gemak. Als eerste nemen ze een duik in de waterbak en poetsen zich daarna weer in vorm. Als dan de volgende t.t. zich weer aanmeld huppen ze als vanzelfsprekend weer terug in de, inmiddels schoongemaakte, t.t. kooien. Zo hoeft ik ze zelden in de hand te nemen. Het dak van de grote kooi is aan de binnenkant van zacht materiaal voorzien. Zo kunnen ze zich niet beschadigen. Als ze dan van de laatste t.t. terug komen, verblijven nog vier tot zes weken in deze kooi, voordat ze terug gaan naar hun kweekverblijven.

Ik wil u dit jaar maandelijks het een en ander over mijn vogels vertellen. Dit via dit papier opgetekend in het jaar 2003. Als vogelliefhebber heb ik al zo'n 46 jaar vogels. Door hen heb ik veel geleerd en leer nog steeds. Van nare ervaringen ben ik niet verschoond gebleven. Toch blijft het mijn passie: de elegantparkiet.

Jan Chris van Dam.

osel

De

Kwartelsoorten 11)

Het is jammer dat we nog steeds weinig kwartelsoorten op de onderlinge tt's tegenkomen. En toch heeft bijna iedere liefhebber van tropische vogels wel een stelletje kwartels rondlopen in de voliëre. Als men dan jongen heeft, vindt men die jonge lopende hommeltjes geweldig leuk. Het gebeurt dan ook vaak dat zo'n kwartelgezinnetje de harten steelt van menig mens. Het is alleen jammer dat men ze meestal als "bijvogeltjes" heeft. Men let niet op de kwaliteit en heeft vaak een mengelmoes aan kleuren waarvan er geen één kleurzuiver is en dat is jammer. Goede vogels eten net zo veel als slechte exemplaren.

Daarom adviseer ik: begin met mooie volle vogels en kleurzuivere exemplaren. Die vinden we meestal niet op de vele vogelbeurzen. Daar zitten nou meestal die vogels waarvan we voor de tt's niets hebben. Helaas worden onze kwartels gelijk gesteld met het commerciële pluimvee dat voor consumptie wordt gebruikt. Onze regering is nog steeds zo dom om de hobbydieren die geënt worden, bij uitbraak van vogelziekten ook te laten afmaken. Ze vergeten dat hobbydieren niet gegeten worden. Mensen die hier te dom voor zijn om dat te begrijpen, kunnen uiteraard solliciteren naar de post van landbouwminister: je bent dan een heel goede, hoe dommer hoe beter!

Het enten stelt op zich niets voor, je moet een lijst invullen met de ringnummers van de geënte vogels. Je lost een pil op in het water en dat is genoeg voor 1000 dieren. Je kunt het door het drinkwater of een druppeltje in het oog doen. Een entbewijs is meestal een halfjaar geldig. Elke dieren/veearts kan dit bestellen. Je kunt ook lid worden van een plaatselijke pluimveevereniging waarin het enten in verenigingsverband wordt gedaan. De contributie van die verenigingen is zo rond de € 10,- per jaar, dus daar val je je geen bult aan.

Een voordeel is dat je daar ook met je kwartels kunt meedoen aan hun tentoonstelling.

Harlekijn kwartel haan

Je krijgt daar alleen geen punten, maar predikaten als g = goed, zg = zeer goed, f = fraai, u = uitmuntend.

Waarop moeten we nu bij de kweek en selectie letten. Kwartels komen ook voor als schimmel- en intensief- vogels. De intensieve of half intensieve vogels zijn het mooist en diepst van kleur. Het beste paar je intensief x half intensief. De echte schimmelvogels zijn vaak heel erg flets wat ik persoonlijk niet preferer. Verder moet je heel streng selecteren op de symmetrie van de rug- en flanktekening. Je kijkt van boven op het rugdek en je ziet zo of de rugtekening gelijk is of niet. als je goede tt-vogels wilt kweken, kun je dit het beste paarsgewijs doen. Je kunt nl. dan ook de kwaliteit van de jongen beter controleren of het kweekkoppel jongen laten produceren die mooi zijn. In toomverband is deze controle absoluut weg en berust de kweek puur op toeval.

Welke fouten komen we zoal tegen? Te kleine vogeltjes en kleuronzuivere exemplaren, het missen van nagels of kromme-teenstanden en doorgegroeiide bovensnavel. Geen symmetrische tekening en te flets van kleur. Je ziet heel vaak wildkleur Chinese-dwergkwartelhaantjes die geen mooie diep blauwgrijze borst hebben en geen warm roestbruine buiktekening. Deze is dan veel te flets en ook hun rugbestreping is niet symmetrisch of erg grof. Bij de mutant zonder keeltekening wordt alleen een geschubde rug geëist zonder rugbestreping, want dat is fout. In de meeste gevallen zie je dat wel. Ik blijf erbij: als je serieus wilt kweken voor de tt, dan is het gewoon noodzaak dat je de gemaakte standaardeisen in huis hebt. Het is nog veel beter die eerst door te lezen voordat je vogels gaat aanschaffen. Je weet dan waarop je moet letten.

De harlekijnkwartel is een prachtige vogel waarvan de haan een diep zwarte borst en

Harlekijn kwartel haan

warm kastanjebruine flanken moet hebben. De coromandelkwartel is wat lichter van kleur en heeft een zwarte ankertekening op de borst. De hennen van deze twee soorten lijken behoorlijk veel op elkaar, dus moet je deze twee strikt gescheiden houden om bastaardering te voorkomen. Hier heeft immers niemand wat aan. De Mexicaanse boomkwartel is een vogel die geen op zich zelfstaand soort is, maar een mutant van de Virginische boomkwartel en geen soort die in de vrije natuur voorkomt.

De Japanse en Europese kwartel lijken als twee druppels water op elkaar. De eerste is een kweekproduct en ondersoort van de Europese kwartel. Alleen omdat dit puur een kwartel is die gekweekt wordt voor consumptie, met name in Frankrijk, is men hem groter gaan kweken dan de Europese kwartel. Een Europese kwartel is bijna net zo groot van formaat als de harlekijn- en de coromandelkwartel en wat slanker dan de Japanse kwartel. De Europese kwartel is ± 15 cm en de Japanse kwartel is net zo groot als een Californische kuikwartel, ± 25 cm.

Het gebeurt dan ook vaak dat Europese kwartels die groter zijn dan 15 cm, verdacht worden als bastaarden van deze twee. Daarom is mijn kweekadvies voor de Europese kwartel: gebruik voor de kweek alleen de intensieve exemplaren en schakel de schimmelvogels uit. Zo hou je de vogels klein.

Men zegt wel eens dat Europese kwartelhanen anders kraaien dan Japanse kwartels, maar bij mij heeft elke haan van welke soort zijn eigen kraai. Het zijn allemaal verschillende individuen, dus de soort herkennen aan de kraai is onzin. Selecteer voor de kweek daarom steeds de hanen met de mooiste witte keeltekening.

Deze vogels zien er gewoon contrastrijker uit en zullen veel vaker hoog scoren op de tt dan de vogels die dat niet hebben.

Voor de kwartelsoorten is symmetrie van de lichaamstekening heel belangrijk. Als je bovendien selecteert op de kleurdiepte, zul je menig tropenliefhebber op de tt in het stof laten bijten en dat is nu de liefhebberij in de vogelsport.

Louis Polane

Foto's: Piet onder de Linden en Jan de Nijs

Waar nestelen papegaaien eigenlijk?

Door H. Wagenaar

Hyacinthen ara

"Nou, gewoon in een nestblok natuurlijk!" kan ik menig liefhebber bijna horen denken. Over het algemeen klopt dat ook wel, althans voor zover we het over papegaaien en parkieten in gevangenschap hebben.

Papegaaiaachtigen zijn tenslotte nagenoeg zonder uitzondering allemaal hollenbroeders. In hun natuurlijke omgeving ligt dit verhaal wat genuanceerder en blijkt dat papegaaiaachtigen zeer vindingrijk zijn bij de keuze van hun nestplaats. Misschien is deze veelzijdigheid wel te danken aan hun relatief hoge intelligentie of is het gewoon een vorm van aanpassing tengevolge van lokale woningnood.

Sommige papegaaien zijn beslist ware opportunisten, andere soorten beperken zich slechts tot een enkele vorm van nestgedrag.

Voor het leesgemak zal ik in dit artikel de term 'papegaaien' gebruiken, waar in algemene zin alle papegaaiachtige vogelsoorten wordt bedoeld.

Boomholten

De toch wel meest voorkomende nestplaats bij papegaaien is de boomholte. Het kunstmatige broedblok benadert dan ook het meest deze vorm van nestgelegenheid. Het mag zeer opmerkelijk genoemd worden dat slechts weinig papegaaien zelf in staat zijn om hun eigen nestholte in een gezonde

boom uit te knagen! Enkele soorten kunnen immers een werkelijk indrukwekkende vernielzucht aan de dag leggen. Met behulp van geroutineerd snavelwerk verwerken zij flinke zitstokken of nestkasten in slechts enkele dagen en soms zelfs in enkele uren vakkundig tot splinters.

Ondanks deze capaciteiten moeten we vaststellen dat de meeste papegaaien voor hun nestgelegenheid afhankelijk zijn van andere diersoorten, dan wel van nestplaatsen die op andere natuurlijke wijze zijn ontstaan. Men kan hierbij bijvoorbeeld denken aan door spechten uitgehakte holten of door beren geplunderde en uitgekraabde bijennesten.

Ook beschadigingen aan bomen bijvoor-

beeld ten gevolge van zware tropische stormen, blikseminslag of spontaan afgebroken takken kunnen het begin vormen van een potentiële nestholte. Op zo'n breukplaats komt het hout van de boom bloot te liggen en gaat het onder invloed van relatief hoge temperaturen, een hoge vochtigheidsgraad en de inwerking van schimmels en insecten rotten. Hierdoor ontstaan dan uiteindelijk de natuurlijke holten. Vaak vormt de boom een soort extra harde houtlaag rondom zo'n rotte plek. Deze laag biedt dan tevens een extra bescherming tegen ongewenste indringers. Wanneer zij eenmaal hun intrek hebben genomen in zo'n bestaande holte, bewerken de papegaaien deze eventueel nog wel met hun snavels, totdat de broedruimte naar wens is. Vervolgens kan dan het broedproces beginnen.

Palmbomen

Palmbomen vormen een belangrijke schakel in de ecologie van een aanzienlijk aantal soorten papegaaien. Buiten het feit dat veel palmvruchten als voedsel worden opgenomen, zijn palmen uitstekend bruikbaar als nestplaats. Als een palmboom afbreekt, komt het zachte kernhout in aanraking met de weerelementen en gaat al snel over tot rotting. De buitenste laag van de boom is beter bestand tegen deze invloeden en er ontstaat een soort verticale buis. Verschillende aras's, w.o. ararauna, glaucogularis en maracana en diverse soorten aratinga's maken gebruik van dit soort nestplaatsen.

Een dode palm kan op deze wijze nog enkele jaren dienst doen als nestplaats. Ook de levende palmboom wordt door enkele soorten gebruikt. In de top van de palm, waar de bladeren dicht opeen aan de kern zijn verbonden, blijven de aanhechtingpunten van dode bladeren nog jaren zitten. Hierin is voldoende ruimte om een nestholte uit te knagen. Enkele soorten van de geslachten *Aratinga* en *Forpus* alsmede *Brotogeris chiriri* (kanarievleugelparkiet), *B. versicolor* (witvleugelparkiet), *Myiopsitta monachus* (monnikparkiet), *Agapornis fischeri* en *Charmosyna papou* (Papoea-lori) maken regelmatig gebruik van deze vorm van nestgelegenheid.

Doe het zelf

Wanneer moedertje natuur niet datgene biedt, wat je als papegaaï of parkiet bij je droomwoning in gedachten had, zul je zelf aan het werk moeten. Slechts enkele soorten papegaaïen knagen dus wel hun eigen boomholten uit. Het gaat dan vrijwel zonder uitzondering om plaatsen waar het hout zo zacht en verrot is dat het tamelijk gemakkelijk uit te hollen is, maar toch sterk genoeg van structuur dat de nestholte het broedseizoen doorstaat. Er zijn niet zoveel houtsoorten die aan deze eisen voldoen en derhalve is dit 'doe het zelf' gedrag tamelijk ongewoon. We zien het o.a. bij de *Psittacula roseata* (rozekop-parkiet) en de *Geoffroyus geoffroyi* (roodwangpapegaaï) in Azië en de *Brotogeris jugularis* (Toviparkiet) in Zuid-Amerika.

De *Micropsitta bruijnii* (Bruijn-spechtpapegaaï) van Nieuw-Guinea is op dit terrein een ware krachtpatser. Met zijn lengte van slechts zo'n 8 - 10 centimeter! knaagt hij zich een weg in een dode boom, vervolgens naar boven en dan terug in de richting van de ingang, waarbij de uiteindelijke broedholte dan boven de ingang komt te liggen.

De monnik- of muisparkiet is toch wel het bekendste voorbeeld van papegaaïen die zelf hun nest bouwen. Ze broeden in kolonieverband en maken van takken enorme nesten in bij voorkeur een boom, maar zij schuwen het gebruik van zeer merkwaardige nestplaatsen zeer zeker niet. Hun gigantische nesten zijn onder andere aangetroffen in telefoonpalen! In zo'n groot nest zitten soms wel meer dan dertig afzonderlijke nestruimten. Wanneer de kolonie erg groot is geworden en het nest jaar in jaar uit telkens verder is uitgebouwd, kan het gebeuren dat de dragende boom bezwijkt onder het gewicht van het bouwwerk.

Bij gebrek aan geschikte nestholten bouwen de beide Zuid-Amerikaanse soorten van het geslacht *Eniognathus*, de *E. leptorhynchus* (langsnavelparkiet) en *E. ferrugineus* (emeraldparkiet), hun nest ook wel zelf van takken. Van enkele soorten van het bekende geslacht *Agapornis* en het geslacht *Loriculus* (hangpapegaaïtjes) is bekend dat zij nest-

materialen als gras, takjes, blaadjes en dergelijke tussen de stuitveren steken en daarmee naar het nest vliegen. Zij bouwen in de regel niet echt zelfstandig een nest, maar bekleden dit dus wel. Overigens zijn bij enkele *agapornis*-soorten gevallen bekend waarbij zij hun complete nest wel zelf bouwen.

Nestholten in steen

De Nederlandse naam van *Cyanoliseus patagonus* (Patagonische rotsparkiet) doet vermoeden dat deze vogels zich veelal in de buurt van bergen of rotsen ophouden. Het broedproces vindt dan ook plaats in de relatief zachte gesteenten in oevers, langs rivieren en in de kliffen langs de Zuidelijke kuststreken van Argentinië, waarin de 'Patagonen' hun nesten uitgraven. Hun voorkeur gaat uit naar kalkzandwanden waarin zij hele gangenstelsels uitgraven. Nestelen in steenachtige holten heeft als voordeel dat ze sterker van structuur zijn en uiteindelijk veel langer intact blijven dan de aan rotting onderhevige holten in hout. Daar komt nog bij dat de nestopeningen in steile kliffen of oevers over het algemeen veel slechter bereikbaar zijn voor predatoren en daardoor veiliger zijn voor het legsel. Bijkomend voordeel is tevens dat lokale papegaaïenpopulaties niet zelden ontsnappen aan de gevolgen van bosbranden, houtkap en de teloorgang van nestbomen door boomziekten of stormschade, doordat zij veilig in de bergachtige omgeving zitten. In kliffen en andere gesteenten zijn nesten waargenomen van onder andere *Aratinga pertinax* (bruinkeelparkiet), *Aratinga wagleri*, *Aratinga erythrogenys* (roodmaskerparkiet) en *Ara chloroptera* (groenvleugelara), *Ara militaris* en *Anodorhynchus hyacinthinus* (hyacintara).

In Australië zijn ook wel nesten van de *Eolophus roseicapillus* (rosékaketoe) aangetroffen op hooggelegen klifrichels. Een sprekend voorbeeld van de verschillen tussen nestelen in bomen of nestelen in de rotsen zien we in Mexico bij de zeldzame *Rhynchopsitta pachyrhyncha* (diksnavelparkiet) en de als kwetsbaar aangemerkte *Rhynchopsitta terrisi* (maroon-fronted/kastanjekopparkiet). Beide vogels lijken niet alleen op elkaar, maar vooral hun habitat en voedselgewoonten zijn vrijwel identiek. De *R. terrisi* nestelt in holten in kliffen en rotsen in hooggelegen gebieden in het Noordoosten van Mexico. *R. pachyrhyncha* nestelt in dezelfde gebieden, maar dan voornamelijk in holten in oude verweerde pijnbomen. De economische waarde van de pijnbomen in Mexico doet deze oude bomen echter in hoog tempo verdwijnen en daarmee dus ook de nestgelegenheden voor de inmiddels ernstig bedreigde *R. pachyrhyncha*. Met name vanwege de pijnboomzaden als voedselbron heeft *R. terrisi* zeker ook te lijden door het verdwijnen van

Soldaten ara

de pijnbomen, maar omdat *R. pachyrhyncha* behalve deze belangrijke voedselbron tevens veel nestplaatsen heeft verloren, is deze soort een dubbele verliezer.

Termietennesten

Tot de merkwaardigste voorbeelden van nestplaatsen bij papegaaïen behoort toch wel het nest in een termietenburcht. Dit nest wordt over het algemeen ook nog door de termieten zelf bewoond. Bij nadere beschouwing is het nestelen in termietenburchten niet eens zo heel bijzonder, als we bedenken dat ongeveer 10% van alle papegaaïensoorten ter wereld hun nesten in een dergelijke burcht onderbrengen. De Australische *Psephotus chrysopterygius* (goudschouderparkiet) wordt om deze reden dan ook Anthill-parrot genoemd door de lokale bevolking. Het verspreidingsgebied van de Zuid-Amerikaanse *Aratinga canicularis* (Petz-parkiet) valt zelfs samen met de verspreidingsgebieden van precies die termietensoorten die deze soort gebruikt voor zijn nest.

In feite maken de vogels in dit geval handig gebruik van het natuurlijke gedrag van termieten. Wanneer het nest wordt beschadigd beginnen de termieten namelijk vrijwel onmiddellijk met het repareren van de beschadigde gedeelten. De kromsnavelknagen dus gewoon een broedholte uit in een termietenest. Ze worden daarbij soms wel door de termieten aangevallen, maar dat lijkt ze niet of nauwelijks te deren. Hierna laten ze het nest enkele dagen met rust. De

termieten dichten ter bescherming van hun volk alle beschadigde gedeelten van hun gangenstelsel af en er ontstaat vervolgens een nestholte die volledig afgescheiden is van de rest van het termietenest. Deze wijze van nestelen biedt een aantal voordelen. De papegaaien maken wel handig gebruik van het soms felle verdedigingsgedrag van enkele agressieve termietensoorten, maar worden toch zelf niet lastig gevallen. De hardheid van de buitenlaag van het termietenest biedt eveneens bescherming tegen predatoren en de temperatuur binnen in het termietenest is minder onderhevig aan al te grote wisselingen, hetgeen het legsel ook ten goede komt. Er wordt door papegaaien gebruik gemaakt van termietemburchten in bomen en ook op de grond. Vooral deze grondburchten zijn niet zelden enkele meters hoog.

Bodembroeders

Nestor notabilis (kea) komt uitsluitend voor in de bergen van het zuidelijke eiland van Nieuw-Zeeland. Hij nestelt in de regel in een holte aan de basis van een rots die nog in een hellingbos staat, op een gemiddelde hoogte tussen 950 en 1400meter, maar er worden ook nesten gevonden aan de voet van een rotsblok boven de boomgrens. Het nest, waaraan meer-dere seizoenen wordt gewerkt en dat dus ook meerjarig wordt gebruikt, is bekleed met twijgjes en bladeren en dergelijke.

De *Strigops habroptilus* (uilpapegaai of kakapo) is een nachttactieve karakteristieke grondbroeder van Nieuw-Zeeland, waar oorspronkelijk geen enkel zoogdier voorkwam. Tot het moment dat de mens voor de aanwezigheid van onder meer honden, katten, ratten en vossen zorgde. Hierdoor is de populatie ernstig achteruitgegaan hetgeen de vogel het betreurenswaardige predikaat 'ernstig bedreigd' heeft opgeleverd. De kakapo nestelt in dichte grondvegetatie, graspollen, holen en gaten in de bodem en rottende boomstronken.

De *Amazona leucocephala bahamensis* (Bahama-amazone) komt slechts nog voor op een tweetal eilanden. Op het ene eiland Inagua broeden zij 'normaal' in boomholten. Op het andere eiland Abaco broeden zij bij gebrek aan bruikbare bomen in holten in de kalksteen-bodem. Op Abaco komen nauwelijks predatoren voor, waardoor het voor deze soort mede mogelijk werd om op deze wijze toch met succes tot broeden te komen.

Pezoporus wallicus (grondparkiet) maakt een kom van met de snavel bewerkt gras in dichte vegetatie, waarbij een tunneltje van die vegetatie als toegang dient tot het legsel. De zeldzame *Geopsittacus occidentalis* (nachtparkiet) nestelt eveneens in Tussock graspollen op soortgelijke wijze als de

grondparkiet. Over het broedgedrag van deze vogels is verder nog weinig bekend.

Cyanoramphus novaezelandiae (roodvoorhoofdkaakparkiet) broedt als een ware opportunist in holten in de Nieuw-Zeelandse bodem, in Tussock-graspollen, in boomholten en uitsparingen in gesteenten. Als bekleding werd eveneens een grote variatie aangetroffen in de vorm van grassen, veren, mos, takjes e.d.

Cyanoramphus unicolor (antipodenparkiet) graaft zijn van een bijzonder lange toegang voorziene nest in veenlagen of gebruikt reeds bestaande holten in de bodem. Hij broedt soms op wel een meter diepte en houdt blijkbaar rekening met welke plek wel en welke plek niet goed gedraineerd is.

Nog meer opmerkelijke nestplaatsen

* Van enkele soorten van het geslacht *Agapornis* is bekend dat zij wevernesten in beslag nemen om er hun eigen jongen in groot te brengen. *Agapornis roseicollis* 'kraakt' graag de woning van *Philetairus socius* (republikeinwever) of *Plocepasser mahali* (Mahaliwever) en *Agapornis fischeri* doet hetzelfde bij voorkeur bij *Histurgops ruficauda* (roodstaartwever).

* In tropische wouden liggen hier en daar hele lagen vegetatie op de zware takken van de grote woudreuzen. Dood plantenmateriaal en aldaar gedijende levende plantensoorten (epifyten) zorgen voor een soms centimeters dikke laag. Deze lagen vormen een soort van zelfstandige ecosystemen, compleet met hun eigen specifieke flora en fauna en dat allemaal op vele meters hoogte boven de bosgrond. Men heeft waargenomen dat exemplaren van *Charmosine josephinae* (Josephinelorie) in een dergelijke laag verdwenen, terwijl kort daarop het geluid van om voedsel bedelende jongen te horen was. Ook van de kleine ver-tegenwoordigers van het geslacht *Micropsitta*, (specht-papegaaitjes) zijn soortgelijke waarnemingen beschreven.

* Af en toe vinden we in de krant een melding over een opmerkelijke broedplaats. Een merelnest in een fietstas of onder een motorkap of een broedende winterkoning in een jaszak van een in het tuinhuisje opgehangen stofjas. Ook de papegaaien wijken wel eens af van de reguliere gang van zaken. Ik noemde eerder in dit artikel al de merkwaardige keuze van monniksparkieten om hun nest in een telefoonpaal te

Bergparkiet

bouwen. Men vond dergelijke bouwwerken zelfs eens in een elektriciteitsmast!

* Van de *Forpus coelestis* werd een nestje met vijf jongen gevonden in een door bliksemslag beschadigde telefoonpaal. Ook vond ik een melding van een forpusnest dat was gesitueerd in een beschadigd deel van een gemetselde muur van een woning.

* Een nestje met eieren en jongen van een *Agapornis roseicollis* werd in het rieten dak van een Afrikaanse woning aangetroffen.

Tot slot

Overal ter wereld worden eeuwenoude ecosystemen door de mensheid ernstig aange-tast en veel oorspronkelijke leefgebieden zijn geheel of gedeeltelijk verdwenen. Een proces dat tot op heden nog steeds doorgang vindt. Ik ga u hier verder niet vermoeien met een opsomming van allerhande trieste feiten, maar besluit liever met een wat positiever zaak. Gelukkig wordt er erg veel goed werk verricht door diverse natuur-beschermingsorganisaties. Bij beschermingsmaatregelen om de achteruitgang van wilde ara's tegen te gaan heeft men bijvoorbeeld ontdekt dat deze vogels, waarschijnlijk gedwongen door gebrek aan geschikte natuurlijke nestplaatsen, tamelijk probleemloos gebruik blijken te maken van door mensenhanden gemaakte nestgelegenheden. Hiertoe worden grote, aan de bovenzijde gewoon open PVC-pijpen aan een kabel opgehangen in bomen. De grote kunststof kokers worden aan de binnenzijde met gas bekleed en voorzien van een meestal houten bodem. De broedresultaten van diverse soorten grote ara's in deze min of meer zwevende nestkokers zijn van dien aard, dat deze wezenlijk bijdragen aan het voortbestaan van de steeds zeldzamer wordende soorten. Daar waar nog mogelijk zal een verantwoord ecologisch beheer van tropische bossen ertoe moeten leiden dat deze gebieden de kans krijgen te herstellen van geleden schade door menselijke exploitatie, zodat de aanwezige ecosystemen op lange-termijn intact kunnen blijven en daarmee ook het voortbestaan van 'onze' papegaaien verzekerd is.

Foto's: Piet onder de Linden en Jan de Nijs

De Vinkenier

Liefhebbers die vinken van het geslacht *Fringilla* houden en deze voornamelijk voor de zang en eventueel voor concoursen hebben, noemt men "vinkeniers". In Nederland heeft Zuid-Limburg een bond van vinkeniers, de zogenaamde "Nederlandse Bond van Vinkenliefhebbers". Bij deze bond zijn diverse Limburgse verenigingen aangesloten. Er zijn echter meer vinkenverenigingen die niet bij de vinkhoudersbond zijn aangesloten. Maar alle verenigingen zijn aangesloten bij de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers.

Nu de zangwedstrijden zijn getolereerd, zijn er meer verenigingen van vinkeniers. Volgens mijn informatie zijn deze gevestigd in Noord-Brabant en Gelderland. In België is dit oude cultuurgebruik verdeeld over het Vlaamse en het Waalse gewest. De Vlamingen tellen slechts één "slag", de "Suskwiet", alle andere slagen zijn voor hun "Walen" en worden niet geteld. Het kampioenschap in Vlaanderen trekt jaarlijks duizenden bezoekers. Vanwege het grote aantal deelnemers aan dit kampioenschap wordt er zelfs een hele straat voor gereserveerd. In Wallonië houdt men de wedstrijden met vinken die alle slagen mogen slaan, mits het gave en volledige slagen zijn ongeacht de uitgang c.q. afsluiting.

De vink heeft per streek een andere slag, maar hij heeft ook per streek een andere naam. In het westen spreekt men van botvink. Brabant houdt het op meivink en in het oosten, Gelderland en Drenthe, zeggen ze slagvink en blauwkop. In Limburg spreekt men van boekvink. Dit boekvink is afgeleid van het Duitse Buchfink, hetgeen beukvink is, hoewel ze in Duitsland ook van boekfink, bogfink, edelfink en schildfink spreken. De zang van de vink is wel de meest bestudeerde en onderzochte vogelgeluiden. Deze heeft de mens sinds vele eeuwen gefascineerd. Het lied van de vink noemen vinkeniers een "SLAG".

Een vinkenslag bestaat uit drie delen, nl. de voorslag, de middenslag en de uitgang. De voorslag is de aanzet die ongeveer klinkt als: "zitzitzizii", dan volgt de middenslag die uit rollers bestaat en tenslotte de uitgang. De uitgang is het gedeelte van de slag dat streekgebonden is. De klank die men verstaat, wordt verwoord tot de benaming van die slag. Het einde van de uitgang klinkt vaak hetzelfde. Hierdoor is het mogelijk om de diverse slagen in groepen te verdelen. Als voorbeeld hoe "slagen" (het lied van de vink) genoemd worden, hierbij enkele benamingen zoals de Limburger ze verstaat en verwoordt: wie-ju, rãdie-ju, wiët-ju, iët-ju, zwiet-ju en ries-ju, alle met de uitgang ju. Enkele slagen met de uitgang eur, wiëts-jeur,

distro-jeur, wiëtspet-jeur en inspek-teur.

Zo is tevens een serie slagen met ier, zoals: mat-es-kier, iets-kier, godser-ier, wies-bier, sie-bier, wietsie-bier en zelfs glaeske-bier (glaasje bier). Enkele slagen met de uitgang piër zijn: wiëts-piër en weis-piër. Hud-juur, strol-juur en spriew zijn minder mooie slagen, maar meestal zijn dit wel korte slagen, dus geschikter voor de wedstrijden. Nog enkele bekende slagen zijn wad-juur, swiet-juur, winants-juur en kiës-mie.

Minder voorkomende slagen als kliewie-tiën, bolsje-wiek en de bijzonder mooi klinkende slagen als kruitz-siebieer en klokdisterwiet. Deze laatste twee slagen komen jammer genoeg maar zelden voor. In het Duitse Sauerland heb ik de kruitz-siebieer verschillende malen mogen beluisteren. De klokdisterwiet heb ik tijdens een concours mogen beluisteren. Deze beide slagen zijn meestal te lang voor een wedstrijd, het zijn meer slagen voor een "concours d'élégance".

Natuurlijk mag ik de alom bekende disterwiet en de scherper klinkende siesterwiet niet vergeten. Dit zijn tevens de slagen die bij de Vlamingen verwoord worden als suskwiet.

Dit is slechts een greep uit de vele verschillende slagen. Er zijn wel zo'n tweehonderd verschillende slagen geregistreerd. Deze namen van vinkenslagen zijn nietszeggende woorden die weergeven wat er wordt verstaan. Per land worden de slagen ook anders verstaan en dus anders verwoord. Toch is de naamgeving ook voor ons herkenbaar. Behalve een hoofdslag heeft een vinkenman nog meerdere slagen in zijn repertoire. Bij vinken is het zo dat alleen de mannetjes zingen, zoals bij de meeste vogels het geval is. De vinkenslag is niet aangeboren. Jonge mannetjes horen in het nest reeds de slag van hun vader, maar ook die van de naaste burens. Zodra ze vliegvlug zijn, starten ze reeds met deze stamslag te oefenen. De werkelijke zangstudies volgen echter pas in het volgend voorjaar, wanneer ze in de buurt van het geboortegebied terugkeren. Ze zullen dan van de overjarige streekgenoten de juiste volgorde van de

stamslag en ook van andere slagen leren. Meestal zijn dit zo'n drie verschillende slagen. Met het in conditie komen nemen de zangstudies meer tijd in beslag. Een studerende vinkenman maakt zachte, onsamenshangende, soms woest knorrende geluiden met korte en langere pauzes.

De zang of slag van de vink heeft tot doel een popje voor een seizoen aan te trekken en mannetjes (concurrenten) te waarschuwen dat er een bezet territorium is. De vinkenslag wordt ten gehore gebracht vanaf het vroege voorjaar tot aanvang rui. In de lengte (duur) van een slag bestaan overigens verschillen. Er zijn korte en er zijn langere slagen. Het verschil is vaak maar enkele tienden van seconden. De lengte of duur van een vinkenslag wordt hoofdzakelijk bepaald door de lengte van de eigenlijke slag. Een goede vink maakt tien tot vijftien slagen per minuut. Toppers doen er zelfs nog twee of drie slagen bovenop. In Limburg worden de slagen van de vogels vijf minuten geteld. Niet alle vinken slaan altijd hun slag volledig. Als dit sporadisch voorkomt, zegt men dat de slag gebroken is. Breekt een vogel die bepaalde slag regelmatig, dan spreekt men van een "stuk". Hierdoor is deze vogel ongeschikt om aan de wedstrijd deel te nemen. Voor een zangwedstrijd heeft een korte slag voordelen, maar allesbepalend is dit niet. Er zijn vogels die dezelfde uitgang van slag hebben, maar een andere middenslag (ook wel de eigenlijke slag genoemd). Welke slag een vink op een zangconcours brengt en hoe die slag klinkt, is niet belangrijk, als het maar een gave en volledigslag is. Alleen de volledige slagen tellen. Een onvolledige slag is immers een stuk of een gebroken slag.

Behalve de vinkenslag, die als waarschuwing voor andere mannetjes gezien moet worden en als uitnodiging voor de popjes, heeft de vink nog meerdere geluiden in het repertoire. De jonge vinkenman keert meestal het volgend voorjaar terug in de buurt van zijn geboorteplaats. Hier leert hij de stamslagen van zijn streekgenoten, zoals hij die tijdens de nestperiode gehoord en daarna zelf gestudeerd heeft. Jonge vinken buiten het gehoor van streekgenoten nemen wel eens andere slagen over. Wil dit met succes gebeuren, dan moet deze slag wel enigszins met zijn streekslag overeenkomen, omdat hij deze gedurende de nestperiode gehoord heeft.

Bij vogelliefhebbers kan de stamslag zelf bepaald worden. Hiervoor kan men dan tijdens de nestperiode, en daarna, een voorzanger of cassette recorder gebruiken met de gewenste slagen.

Geon - Schrijver Vogelhandel +

Grote collectie vogels
Versele-Laga - Witte Molen - Orlux
www.geonschrijver.nl

de Roysloot 4b 2231 NZ Rijsburg. Tel. 070 - 5143471

Vogelvereniging
ZANG en KLEUR
BOSKOOP

VOGELMARKT BOSKOOP

Dé ontmoetingsplaats voor de vogelliefhebber
Iedere 1e zaterdag v/d maand sept. 2004 t/m april 2005
Alleen in januari 2005 is het de 2e zaterdag (8 januari 2005)
ZAAL : Stichting Beurshal, TTC terrein, Italiëlaan 8,
Hazerswoode-dorp. Gratis ruime parkeerplaats aanwezig.
Entree: € 2,00 p.p., kinderen tot 12 jaar gratis. Info: www.vogelmarkt.nl

MUTATIE WIJZER bij Psittaciformes

Door Dirk Van den Abeele

MUTAVI, Research & Advice Group Deel 4

Ino

Naast blauw is de ino-vorm bij parkietachtigen ook heel duidelijk herkenbaar. Iedereen weet wel dat we hier te maken hebben met een mutatie die, om het eenvoudig uit te drukken, alle donkere kleurstoffen verwijderd bij de vogel. De groene veren worden compleet geel en bij blauwe veren zien we dat de ino-mutatie deze wit maakt. Dat heeft uiteraard te maken met het wegvallen van de eumelanine in de medulla van de veren. Waar we in de cortex ook eumelanine aantreffen, denken we hier maar aan de grasparkieten, zien we deze ook verdwijnen. Ook in de ogen, poten en nagels valt de donkere kleurstof weg met als gevolg vleeskleurige poten, hoornkleurige nagels en rode ogen. Een vrij eenvoudige mutatie zou je dan denken, maar je mag niet vergeten dat we bij psittaciformes – parkietachtigen - twee duidelijk verschillende vormen van ino hebben. De eerste is SL ino of geslachtsgebonden ino, de tweede is eveneens een vorm van albinisme of NSL – autosomaal recessief verervende ino-mutatie. Bij beide vormen krijgen we het 'wegvallen' van de aanwezige donkere kleurstof, de eumelanine, en krijgen we opgebleekte vogels met rode ogen. Toch zijn beide mutanten naast de manier van vererven qua oorzaak ook verschillend van elkaar.

De eerste ino-vorm die we nu gaan bekijken is de NSL ino of de autosomaal recessief verervende ino-vorm.

Albinisme - recessief ino
(NSL – non sex linked ino)
Genetische formule NSL ino: a / a

We zien bij de aanmaak van de eumelanine dat het eigenlijke proces begint in de pigmentcellen van de huid. Daar wordt eerst uit enkele eiwitten een lege matrix aangemaakt (geraamte). Wanneer deze (dan nog kleurloze) pigmentgranules klaar zijn, zet het enzym tyrosinase het proces in gang dat deze eumelaninekorrels hun zwarte kleur moet geven. Dat heet melanogenese. Wanneer dat proces beëindigd is en de eumelaninekorrels hun zwarte kleur gekregen hebben, worden deze getransporteerd naar de veren.

Bij NSL ino zien we dat we te maken hebben met wat we tyrosinase negatief (TYR-neg) albinisme noemen. Hierbij komt bij de aanmaak van eumelanine de pigmentsynthese nauwelijks of niet op gang. Met andere woorden, het proces om de korrels te kleuren werkt niet en daardoor worden kleurloze matrixen afgezet in de bevedering. Er worden dus wel degelijk melanosomale matrixen aangemaakt en deze zijn bij NSL ino's in normale aantallen aanwezig, maar ze zijn of blijven vrijwel kleurloos. In plaats van de normaal zwarte eumelanine in de medulla van de veer krijgen we nu dus kleurloze eumelaninekorrels. Daardoor wordt het invallende licht niet meer geabsorbeerd naar de kern van de veer en wordt automatisch de werking van de sponszone uitgeschakeld. Het gevolg is dat er geen interferentie plaatsvindt en er derhalve ook geen blauw licht ontstaat. Het enige dat we dan zien bij de anders normaal groene veren, is de aanwezige gele psittacine in de cortex. Bijgevolg krijgen we een vogel die gele veren heeft in plaats van groene. Bij de blauwe veervelden is het gele psittacine in de cortex reeds verdwenen en daardoor worden de blauwe veren in combinatie met de ino-factor volledig wit. De veervelden die normaal geel of rood

Valkparkiet albino = combinatie van witmasker en ino factor.

zijn, bevatten enkel psittacine en worden dan ook niet aangetast. Omdat NSL ino een vorm van albinisme is, wordt ook de aanmaak van de eumelanine in de poten, ogen en nagels aangetast. Het gevolg zijn rode ogen, vleeskleurige tenen en hoornkleurige nagels. Nochtans zien we bij deze NSL ino (in tegenstelling tot de geslachtsgebonden vorm) dat veel van deze vogels nog grijze poten hebben. De oorzaak daarvan is nog moeilijk verklaarbaar.

Het valt u misschien op dat ik steeds de term ino gebruik, terwijl we toch meestal van lutino spreken. En dat klopt, maar de basismutatie is NSL ino. Als we deze ino-mutatie gaan combineren met vogels in de groenreeks, spreken we van NSL lutino (ino-vorm van een groene vogel), gecombineerd met blauwe vogels spreken van albino en in combinatie met aqua van aqua ino en met turquoise van turquoise ino.

Enkele kweekuitkomsten:
(beide ouders kunnen split ino zijn, dus het speelt bij NSL ino geen enkele rol of we nu de man of de pop als ino-ouder gebruiken)

Groen x lutino=
100% groen/ino

Groen/ino x groen=
50% groen
50% groen/ino

Groen/ino x groen/ino=
25% groen
50% groen/ino
25% lutino

Hierbij merk ik op dat de fokzuiver groene jongen in principe niet visueel van de split jongen onderscheiden kunnen worden.

Groen/ino x lutino=
50% groen/ino
50% lutino

Lutino x lutino=
100% lutino

Een van de verhalen die lopen is dat men het best ook een donkerfactor inkweekt om zo de vogels mooier geel te maken. Men kan inderdaad genetisch gezien de donkerfactor combineren met deze ino-vorm, maar dat zal volgens mij geen enkel visueel effect hebben. Door het feit dat de donkerfactor enkel een visueel verschil in de kleur teweegbrengt doordat hij de breedte van de sponszone gaat wijzigen en we zo een andere donkerder blauwe kleur krijgen bij de interferentie, kunnen we hier deze invloeden alvast uitsluiten. Doordat de aanwezige eumelanine in de medulla kleurloos geworden is, absorbeert deze geen licht en heeft de sponszone dan ook geen enkele werking. Laat staan dat ze de kleur van deze vogels zou kunnen beïnvloeden. Wat daar volgens mij gebeurt, is dat de kwekers onbewust de meest gele vogels gaan gebruiken voor de kweek en zo een selectie maken en de kleur gaan beïnvloeden.

Men zou denken dat deze rode ogen uniek zijn voor de ino-mutatie, maar niets is minder waar. Er zijn immers verschillende vormen van albinisme bekend bij parkietachtigen die niet "ino" zijn, maar toch rode ogen hebben. Denken we hierbij maar aan de verschillende fallow-vormen. Deze zullen we later in een volgend hoofdstuk behandelen

NSL Parino

(non sex linked parino – partial ino)

Van het a-locus zijn er tot nu toe twee bekende alleles werkzaam, nl pastel en DEC (dark eyed Clear – zwartoog). Deze parinomutanten vererven autosomaal recessief tegenover de wildvorm, maar aangezien het allelen zijn van het a-locus geven ze in combinatie met ino een 'tussenvorm' en gedragen de parinomutaties zich in feite co-dominant tegenover de NSL ino's.

Pastel

Genetische formule pastel a^{m}/a^{m}

Het eerste meest bekende is de pastel mutant. Deze mutant vinden we terug bij de leden van de personata groep bij de agaporniden (*Agapornis personatus*, *Agapornis fischeri*, *Agapornis nigrigenis* en *Agapornis lilianae*). Volledigheidshalve moeten we hieraan toevoegen dat de laatste twee er gekomen zijn door transmutatie. Het is ook

Splendid parkiet geslachtsgebonden lutino [koppel]

mogelijk dat deze vorm te vinden is bij de mutanten van de *Neophema elegans*, maar dat moet verder onderzoek nog uitwijzen.

Pastel staat voor een +/-50% kwaliteitsreductie van het aanwezige eumelanine, waarvan de oorzaak te vinden is op het a-locus, het locus dat ook verantwoordelijk is voor (NSL) recessief ino. Combinaties van beide mutanten geven dus een tussenkleur.

Het klinkt misschien ingewikkeld, maar als we de zaken eens op een rijtje zetten, wordt het alvast duidelijker: We kunnen ons dat eenvoudig zo voorstellen. Wanneer het een ino personatus betreft, kunnen we veronderstellen dat het a-gen volledig (100%) gemuteerd is waardoor bij deze vogel alle zichtbare eumelanine verdwijnt. Wanneer dat gen op een andere manier muteert, vermindert de kwaliteit van de tyrosinase, zodat het gen nog maar voor een deel in staat is om door middel van de productie van actieve tyrosinase zichtbare eumelanine te produceren. Dus bij pastel is dat gen anders gemuteerd, want het kan nog slechts een slechte kwaliteit eumelanine aanmaken.

Wanneer we nu een combinatie maken van een vogel waarbij op het

a-locus het "pa" allele gemuteerd is voor pastel (zorgt voor kwaliteitsreductie van +/- 50%) met een lutino vogel (hier is het a-locus volledig gemuteerd en zorgt voor een reductie van 100%), dan krijgen we geen groene vogel split voor beide factoren, maar wel een vogel met een intermediair fenotype, omdat beide allelen zich co-dominant gedragen t.o.v. elkaar. Dat geeft dan uiterlijk geen groene kleur, maar een tussenkleur tussen ino en pastel, dus veel blekere pastels met witte slagpennen. Deze vogels werden en worden af en toe nog wel eens omschreven als "grijsvleugels of diep overgoten", maar in feite is het niets meer dan een combinatievogel met pastel op het ene chromosoom en recessief ino op het andere chromosoom. Genetisch gezien is een pastel dus een 'gedeeltelijk gemuteerde recessieve ino'. Wanneer we zo'n bleke pastel, dus eigenlijk een Pastellino terugparen aan de wildvorm, zijn in theorie de helft van de jongen split voor ino en de ander helft split voor pastel.

Enkele kweekuitkomsten:

(beide ouders kunnen split voor pastel zijn, dus het speelt bij pastel geen enkele rol of we nu de man of de pop als pastel ouder gebruiken)

Groen x pastel groen= 100% groen/pastel	Pastel groen x lutino= 100% Pastellino (bleke vorm)
Groen/pastel x groen= 50% groen 50% groen/pastel	Pastellino x Lutino= 50% Pastellino 50% lutino
Groen/pastel x groen/pastel= 25% groen 50% groen/pastel 25% pastel groen	Pastellino x Pastellino= 25% pastel (normale homozygote vorm) 50% Pastellino (bleke vorm) 25% lutino

DEC - Dark Eyed Clear - Zwartoog
(Genetische formule zwartoog adec/adec)

Het tot nu toe tweede bekende allele van het a-locus is de DEC - Dark Eyed Clear of zwartoog. Deze vorm treffen we waarschijnlijk nog maar enkel en alleen bij de personatagroep van de agaporniden aan, hoewel er misschien eenzelfde allele werkzaam is bij de Neophema elegans, maar zoals eerder gezegd is dat nog in onderzoek en is er nog niets zeker. Bij deze mutant krijgen we een opbleking van ongeveer 90% van het aanwezige eumelanine. Combinaties met ino of pastel geven eveneens een tussenvorm. Deze worden dan omschreven als PastelZwartoog of ZwartoogIno. De naam gele zwartoog staat dan voor de mutatie in de groenreeks en gecombineerd met blauw spreken we van witte zwartoog. Grasparkietenkwekers en kwekers van de Agapornis roseicollis zullen hierbij onmiddellijk het bezwaar opperen dat er ook bij deze vogels een mutatiecombinatie is die gele zwartoog genoemd wordt. Daar wordt deze naam gebruikt voor de combinatie van DF dominant bont

Spendiparkiet cinnamon -ino (Lacewing)

en recessief bont. Volgens de internationale afspraken zouden deze aangegeven moeten worden door de aanwezige mutanten te benoemen, in dit geval die DF dominant bont & recessief bont. Hoe dat opgelost kan worden, zullen we mettertijd met de verschillende bonden moeten bespreken.

Dirk Van den Abeele
MUTAVI, Research & Advice Group
Personal Homepage: www.agapornis.be
MUTAVI homepage: www.mutavi.info

K.B.O.F. "DE WITTE SPREEUWEN"

Het beste en meest gelezen **Belgisch Ornithologisch tijdschrift** voor vogelliefhebbers en kwekers. Verschijnt maandelijks. Oplage 25.000 exemplaren alleen in Vlaams België. Het bevat 80 pagina's, prachtig geïllustreerd, boordevol wetenschappelijke tekst, over huisvesting, kweken en verzorging. **Jaarabonnement: € 25,00**. Betaling: op rekeningnr. 67.32.33.790 bij de ING bank te Tilburg, t.a.v. de heer A. TRUYTS, Alg. Nat. Penningmeester K.B.O.F., Witte Gracht 90, 2222 HEIST OP DE BERG. Gratis proefnummer op schriftelijke aanvraag bij: Paul Achten, Everslaarstraat 78, 9160 LOKEREN. E-mail: ledenadministratie@kbof.be

A.O.B. "DE VOGELWERELD"

Lees **DE VOGELWERELD** maandelijks tijdschrift van de A.O.B. (Algemene Ornithologische Bond van België) Jaarlijks abonnement 2004 van Januari tot December, ten bedrage van € 29,50. Te storten op Nederlandse postrekening 115834 van: DE VOGELWERELD - BRUSSEL. Om een proefnummer van ons tijdschrift te bekomen kunt u dit aanvragen bij onze dienst: **LEDENADMINISTRATIE**. Adres: VAN BOVEN Francois - Bosveldstraat 2 - 9260 Wichelen België. - Tel.: (0032) (0) 52 / 42.21.75.

Bioritme bij kanaries zin of onzin?

Deel 1

Harrie van Rooij
har.vanrooij@hetnet.nl

Reeds enige tijd was ik op zoek naar informatie over het bioritme bij kanaries. Een lezing van Toon Gerrits in Hasselt op 10 maart 2002 wekte mijn interesse. Helaas had hij hierover geen schriftelijke informatie beschikbaar. Een zoektocht naar artikelen over dit onderwerp leverde in eerste instantie weinig op. Een kort artikel van Harm Koster in "Onze Vogels" in 1999 reikte mij wat informatie aan, maar ging niet in op praktische resultaten. Hetzelfde geldt voor een artikel van J. Wilhelm in "Onze Zang en Siervogels" in 1960.

Via internet kreeg ik, zij het summier, inzicht in de bioritmen zoals die voor de mens gelden. De Griekse natuurfilosoof Heraclitus (540-480 voor Chr.) heeft als eerste aangetoond dat het leven op ritmen is gebaseerd. Dr. Willem Flies (1858-1928) is waarschijnlijk de ontdekker van het bioritme en heeft als eerste de theorie geformuleerd, die toen nog periodeleer heette. Bijna tegelijkertijd heeft Dr. Hermann Swoboda (1873-1963), een Weense hoogleraar in de psychologie, een dergelijk ritme ontwikkeld.

Drie verschillende cycli.

Na jarenlange observatie van proefpersonen kwam Dr. Flies tot de conclusie dat er een fysieke - en een emotionele cyclus bestaat. De Oostenrijkse professor Tetcher voegde er later nog een ritme aan toe, de zogenaamde intellectuele cyclus. Deze ritmen beïnvloeden het lichaam, het verstand en de emoties. Vanaf de geboorte is iedere cel van het lichaam een klein radertje in een ingewikkeld mechanisme, waarin steeds terugkerende periodes kunnen worden herkend. Deze cycli kunnen als volgt worden omschreven

- de lichamelijke cyclus, ook wel de mannelijke cyclus genoemd, duurt 23 dagen en betreft kracht, uithoudingsvermogen, initiatief, energie, zelfvertrouwen, agressiviteit en moed.
- de emotionele of vrouwelijke cyclus duurt 28 dagen en heeft effect op gevoelsleven, optimisme, levensvreugde en seksualiteit.
- de verstandelijke of intellectuele cyclus duurt 33 dagen en beïnvloedt de verstandelijke vermogens, het beoordelingsvermogen, de besluitvaardigheid en het gezonde verstand; deze cyclus is naar mijn mening niet van belang bij de kanarie, omdat verstandelijke vermogens bij dieren ontbreken.

De "Natuurwet" van Erich Rose.

Uiteindelijk kwam ik via Gea Stoop, redactrice van "Onze Vogels", in het bezit van de vertaling uit het Duits van een boekwerkje uit 1931 de "Bio-Rhythmische Theorie" van Erich Rose uit Magdeburg. Opvallend is dat dit boekje gepubliceerd werd, nadat Dr. Willem Flies zijn theorie ontwikkelde. Het doel van de schrijver van dit boekje was een goede handleiding te geven voor het praktische gebruik van deze theorie bij de (zang)kanarieke week. Ik heb geprobeerd de opvattingen van de heer Erich Rose over de bioritmische theorie kort samen te vatten.

Laat ik beginnen met een citaat:

"Deze voortplantingstheorie is op ieder schepsel dat op aarde vliegt, kruipt of loopt, van toepassing"

Erich Rose spreekt dan ook van een natuurwet. Hij verheft het kweken volgens deze wet tot "wetenschap" en wee degene die dit niet in de praktijk brengt.

In het boekje formuleert hij de volgende stellingen.

- "Er zal bij een juiste aanwending der leer een rationalisme ontstaan. Er is echter een bijzondere mate van intelligentie voor nodig om een en ander juist aan te wenden."
- "Voor de luktwekkers wordt het echter droeve ernst. Het wordt voor hen een alleen staan in de grote kwekerswereld. Door deze leer wordt het kaf van het koren gescheiden."
- "Degene die niet in alle doelen mijn raad opvolgt, zal nooit de gewenste hoogte bereiken."
- "Wie dit niet kan, moet de hem zo lief en dierbaar geworden sport binnen afzienbare tijd vaarwel zeggen, en dat zullen er velen zijn."

Als belangrijkste voordelen van de theorie noemt hij:

- "Elke vogel die wij volgens deze theorie kweken, zal voor voortkweken geschikt zijn. De verouderde onvruchtbare kweekmethoden worden door een nieuwe, voordeligere vervangen."
- "Wij zullen reeds bij de paring de kwaliteit en het geslacht kunnen bepalen."

Wat is nu het bioritme (periodenleer)?

Als we het woord bioritme ontleden bestaat dit uit de woorden "bio" en "ritme". Bio

betekent leven. Een ritme is iets dat volgens een bepaalde frequentie wederkeert, een voortdurende herhaling, een cadans. Het gaat hier dus om het levensritme van de (zang)kanarie. Men onderscheidt een mannelijk, lichamenlijk ritme, waarvan de lengte 23 dagen is en een vrouwelijk, emotioneel ritme, waarvan de lengte 28 dagen is. Man én pop hebben een mannelijk en een vrouwelijk ritme, waarvoor de telling gestart moet worden op de dag van de geboorte. Dit ritme herhaalt zich steeds gedurende het hele leven van de vogel, waarbij de hoogt punten van het mannelijke en het vrouwelijke ritme afwisselen. Op slechts enkele tijdstippen in het leven van een vogel bereiken beide ritmen tegelijk een hoogtepunt. Deze ritmen regelen de hormoonhuishouding en zijn daardoor bepalend voor de vruchtbaarheid van de pop, het juiste tijdstip der bevruchting, de eiproductie, de broedsheid, het voeden van de jongen en het opnieuw vruchtbaar worden.

In de tabel zijn beide cycli weergegeven in cijfers.

A = 23 daags mannelijk ritme.
B = 28 daags vrouwelijk ritme.

In zijn bioritmische theorie stelt Rose dat er drie soorten vogels zijn, de "dubbeldmannen en dubbelpoppen" en de volbloedvogels.

- **Dubbeldmannen** zijn de mannen die geboren worden uit een paring waarbij zowel de vader als de moeder op de dag der paring alleen het mannelijke ritme toont. Zo'n paring levert uitsluitend mannen op, die volgens Rose onvruchtbaar zijn. Anderzijds zijn deze mannen door de sterke aanwezigheid van mannelijke energie uitermate geschikt voor zangwedstrijden.
- **Dubbelpoppen** zijn de poppen die geboren worden uit een paring waarbij zowel de vader als de moeder op de dag der paring alleen het vrouwelijke ritme tonen. Zo'n paring levert volgens Rose alleen onvruchtbare poppen op.
- **Volbloedvogels** zijn mannen en poppen die uit een paring komen waarbij beide ouders een positief mannelijk én vrouwelijk ritme laten zien op de dag van de paring. Volgens Rose mogen (en kunnen?) uitsluitend deze vogels gebruikt worden voor de kweek.

Wat zijn de gevolgen van deze theorie in de praktijk van de kanariekeek?

Volgens de schrijver is deze "natuurwet" praktisch te gebruiken bij de kweek. Uitgangspunt hierbij is dat de paring moet plaatsvinden 18 dagen voor de "verjaardag" van de man én van de pop. Op die dag hebben man en pop beide een leeftijd van 348 dagen en de ritmen zijn A = 3,7 en B = 3. In de praktijk komen (nog steeds volgens Rose) de jongen 19 dagen na de bevruchting uit. Dit zou betekenen dat het eerste ei drie dagen na de bevruchting gelegd wordt. Het broeden begint als het vierde ei gelegd is, zes dagen na de bevruchting. Voor de tweede ronde dient de bevruchting plaats te vinden als de jongen tien dagen oud zijn. Het eerste ei komt dan als de jongen 13 à 14 dagen oud zijn, en de pop begint opnieuw te broeden als de jongen 16 à 17 dagen oud zijn. Na 56 (2 x 28) dagen zijn er dan 8 à 10 jongen waarvan het merendeel mannen is. Ik heb de mannelijke en vrouwelijke ritmen bij de eerste en tweede paring nog even voor u uitgewerkt.

1e ronde
 Pop: mannelijk ritme= 3,7
 vrouwelijk ritme = 3 totaal= 6,7
 Man: mannelijk ritme = 3,7
 vrouwelijk ritme = 3 totaal = 6,7

 Totaal = 13,4

Aangezien het mannelijke ritme overheerst, zal het merendeel der jongen mannen zijn.

2e ronde
 Pop: mannelijk ritme = 5,5
 vrouwelijk ritme = 3 totaal= 8,5
 Man: mannelijk ritme= 5,5
 vrouwelijk ritme = 3 totaal = 8,5

 Totaal = 17,0

Aangezien het mannelijke ritme overheerst, zal het merendeel der jongen mannen zijn. Gezien het ritme zal de tweede ronde méér mannen geven dan de eerste ronde.

Afsterven van jongen in het ei.
 Als de kweker volgens deze methode handelt, is schouwen overbodig. Steeds zullen alle eieren bevrucht zijn. Als een van de geslachtswaarden afwezig is en de andere matig aanwezig, sterven de jongen af in het ei.

Bijvoorbeeld :
 Pop: mannelijk ritme= 0
 vrouwelijk ritme= 2 totaal= 2
 Man: mannelijk ritme= 0
 vrouwelijk ritme= 2 totaal= 2

 Totaal = 4

Wat is nu de kern van de gegevens over bioritme die door mij zijn verzameld en hoe serieus moeten we die nemen? M.a.w.: zijn ze te vertalen naar de praktijk en wat zijn dan de uitkomsten? Om daarachter te komen heb ik mijzelf een paar vragen gesteld. Tevens heb ik in een aantal proeven de juistheid van deze theorie getoetst. Hierover zal ik in het vervolg van dit artikel nader ingaan.

Wordt vervolgd.

Dag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
A	1,2	2,4	3,7	4,9	6,1	7	8,2	9,5	10,8	12	1,8	0,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,2	2,4	3,7	4,9	6,1
B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

KALENDER 2004 NOVEMBER • *Alcedo atthis*

FOTO: JOZEF DE BRUCELEER

Ijsvogel

Beide geslachten van de ijsvogel zijn gelijk van kleur, jonge vogels zijn wat fletser, zij hebben een grotere keelvlak en de snavel is wat korter. Het geluid wat zij voortbrengen lijkt op een hoog fluitend "tiet", als zang heeft het mannetje een hoge, korte triller. Het formaat is ongeveer 16,5 cm.

De ijsvogel komt bijna in geheel Europa en in grote delen van Azië voor, maar is nergens algemeen. Het is een standvogel, in strenge winters trekt hij weg op zoek naar open viswater. De jongen komen al zwerfend tot in het Middellandse Zeegebied.

Voor zijn levensonderhoud is hij afhankelijk van schoon, helder water. Bij voorkeur houdt hij zich op bij beken en vijvers, waar aan de oevers struiken of bomen met overhangende takken groeien. De ijsvogel jaagt in de regel van een bepaalde zitplaats op kleine waterdieren. Meestal zit hij minutenlang bewegingloos op een overhangende tak of op een uit het water stekende paal. De prooi, die hij duikend vangt, bestaat uit kleine vissen, zelden groter dan 7 cm, kleine kreeftjes en larven van insecten. De prooi wordt herhaalde malen stevig op de zitplaats geslagen, daarna wordt hij met de kop naar voren naar binnen geslokt.

Als broedplaats gebruiken zij steile wanden van zand of leem langs

rivieren of beken, maar vaak ook schuin aflopende oevers, soms vrij ver van het water verwijderd. Buiten het broedseizoen leven ijsvogels alleen. De paarvorming, waarbij man en pop roepend achter elkaar jagen, heeft vroeg in het voorjaar plaats. Beide vogels graven de ongeveer 5 cm wijde en tot 1 m lange nestgang, die enigszins omhoogloopt en aan het einde verwijd is. Een nest wordt niet gebouwd. Het popje legt gemiddeld 7 witte, ronde eieren op de bodem van de broedholte. Soms ontstaat een onderlaag van uitgebraakte visgraten en schubben. Man en pop nemen aan het broeden deel. Bovendien voert de man af en toe zijn wijfje. De broedduur bedraagt ongeveer 3 weken. Bij de aanvankelijk naakte jongen worden gesloten veerscheden gevormd, die pas ongeveer een week voor het uitvliegen opengaan. De jongen zien er daarom lange tijd als stekelige ballen uit. De uitwerpselen zijn vloeibaar en worden de gang in gespoten, waar ze wegzakken of naar buiten vloeien. Na 3_ tot 4 weken vliegen de jonge ijsvogels uit en verspreiden zich snel na enkele dagen. Vaak maken de ouders nog een tweede broedsel.

GER ESSENBERG

Rectificatie:

Abusievelijk zijn bij de kleine foto's van de zebra-vinken de namen verwisseld. Indien de namen bij de beelden verkeerdt staan, plaatsen wij hierbij de juiste. Oranje borst zwart borst isabel bruin man

De redactie